

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evaluační zpráva Kadaň

Mgr. Pavel Trousil

Červen 2020

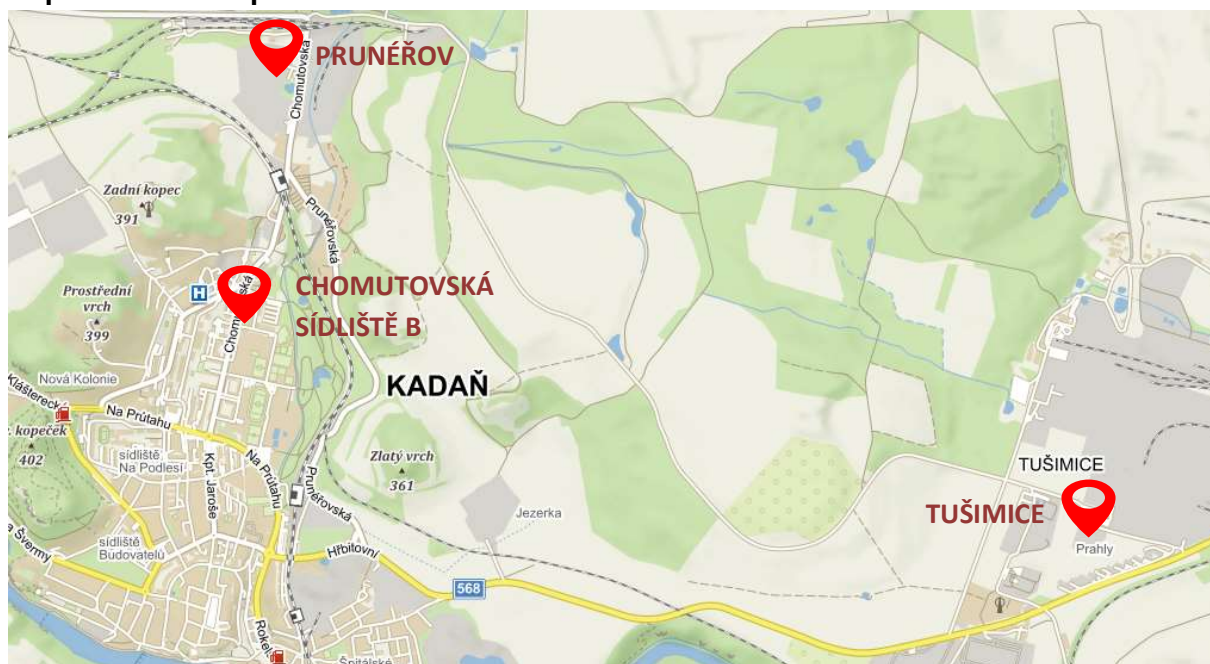
MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605.

Mapa 1: Území implementace SPSZ 2015-2019 Kadaň

Zdroj: Seznam.cz, a.s., OpenStreetMap (Mapy.cz)

OBSAH

SHRNUTÍ EVALUAČNÍ ZPRÁVY	5
1. ÚVOD.....	6
2. ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE.....	6
3. KONTEXT LOKALITY A SPOLUPRÁCE S ASZ.....	8
3.1 Geografický kontext.....	8
3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci.....	8
3.3 Spolupráce obce s ASZ v lokalitě Kadaň	11
4. ZADÁNÍ A CÍLE EVALUACE A METODOLOGIE	14
4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria.....	16
4.2 Limity evaluace	18
4.3 Tematické zúžení.....	18
5. EVALUOVANÉ PRIORITY A CÍLE SPSZ	20
6. HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ	25
6.1 DOPADY OPATŘENÍ	25
6.2 ADRESNOST A RELEVANCE.....	31
6.3 KONZISTENCE S POTŘEBAMI	33
6.4 KOORDINACE.....	35
6.5 SYNERGIE NA ÚROVNI OPATŘENÍ	35
6.6 UDRŽITELNOST	37
6.7 SPOLUPRÁCE AKTÉRŮ S ASZ.....	38
7. ZÁVĚRY EVALUACE	39
8. DOPORUČENÍ.....	42
SEZNAM ZKRATEK.....	43
SEZNAM TABULEK, SCHÉMAT A MAP	44
SEZNAM ROZHOVORŮ A KONZULTACÍ.....	45
SEZNAM DOKUMENTŮ	46

PODĚKOVÁNÍ

Velké díky patří všem, kteří si našli čas a byli ochotní se podělit o své zkušenosti získané během jejich úsilí, jehož výsledky přispívají ke zmírňování chudoby a sociálního vyloučení v obci Kadaň, a bez jejichž důležitých informací by tato zpráva nevznikla.

SHRNUTÍ EVALUAČNÍ ZPRÁVY

Strategický plán sociálního začleňování (SPSZ) 2015-2019 v Kadani byl implementován prostřednictvím jednotlivých opatření realizovaných městem či nevládními poskytovateli sociálních služeb. Opatření jsou zaměřena na zmírňování sociálního vyloučení v obci Kadaň. Evaluace se tematicky zaměřuje pouze na vyhodnocení implementace SPSZ 2015-2019 v prioritní oblasti „Bydlení“, která zahrnuje aktivity směřující k vytvoření systému bydlení se sociálními aspekty. Cílem tohoto systému bylo zajistit standardní a stabilní bydlení pro nízkopříjmové skupiny obyvatel, konkrétně připravit obyvatele původně nejvíce problematické lokality, kterou byl Prunéřov, na opuštění lokality a přesun do města, ale také zvýšit kvalitu života osob bez přístřeší v Kadani a pokusit se je navrátit do společnosti. Realizace SPSZ v oblasti „Bydlení“ zahrnovala investiční aktivity zaměřené na zvýšení kvality bydlení v Prunéřově (rekonstrukce bytů i veřejných prostor) ve dvou kvalitativně odlišných stupních bydlení, metodické nastavení procesů pro přidělování bytů a zajištění systému terénní práce poskytované městem a dalších sociálních služeb (dluhové poradenství, služby pro rodiny s dětmi, nízkoprahové služby pro děti a mládež či poradenství pro uživatele návykových látek) zajišťovaných nevládními organizacemi. V Kadani je dále ještě identifikována další sociálně vyloučená lokalita – Tušimice, ve které byty nepatří městu, a tak jsou možnosti města z pohledu sociální politiky limitovány. Další lokalitou, kterou lze označit za ohroženou sociálním vyloučením, je sídliště B okolo ulice Chomutovská nacházející se přímo ve městě. I zde je většina bytů v privátním vlastnictví. Nicméně i v těchto lokalitách působí terénní program města či nevládní poskytovatelé sociálních služeb. Evaluace se v rámci oblasti „Bydlení“ věnuje rovněž sociálním službám (primárně terénnímu programu obce, ačkoliv sociální služby zajišťované nevládními poskytovateli hrají - či v době implementace SPSZ z pohledu synergií s oblastí bydlení hrály - svoji roli. Systém je doplněn o prvky komunitně orientovaných aktivit v podobě domovní správy či aktivity v oblasti prevence kriminality (v Kadani a Prunéřově systém domovníků preventivistů, ve městě asistenti prevence kriminality), kterým se evaluace rovněž věnuje.

Z pohledu implementace SPSZ se tak podařilo splnit většinu cílů. V rámci prostupu v systému bydlení do třetího stupně se podařilo umístit obyvatele celkem 10 bytových jednotek z Prunéřova do sociálních bytů ve městě. Sestup z této kategorie evidován není. V rámci prostupu z prvního do druhého stupně byl zaznamenán sestup ve 4 případech. Důvodem byla neschopnost splácet finanční závazky (v zásadě jediná podmínka obce spolu s dodržováním dalších podmínek nájemní smlouvy). Posun obyvatel z Prunéřova do města je však rovněž ovlivněn tím, že ne vždy uživatelé tréninkového bydlení chtějí lokalitu opustit. A to navzdory deklarované snaze města obyvatele zvládající druhý stupeň posunout z Prunéřova do města. Významným faktorem je, že tréninkové byty v Prunéřově nabízejí většinou větší komfort nežli sociální byty ve třetím stupni, včetně toho, že byty ve třetím stupni jsou většinou menší než v Prunéřově a nesplňují požadavky obyvatel z Prunéřova užívajících byty ve druhém stupni. Zároveň se celková situace v Prunéřově zlepšila - a to jak díky zvýšenému komfortu bydlení, tak úpravám veřejných prostor, ale i díky synergiím se zavedeným systémem domovníků či dostupností sociálních služeb. Kapacita druhého stupně bydlení (v Prunéřově) je dle aktérů optimální. Omezené možnosti obce či dalších aktérů z pohledu zajišťování služeb a komplexního adresování situace (včetně klíčových potřeb v oblasti bydlení) jsou přirozeně patrné v lokalitách, kde lidé ohrožení sociálním vyloučením bydlí v domech soukromých vlastníků - jedná se o např. Tušimice či byty ve městě. Systém bydlení se sociálními aspekty v Kadani je zároveň doplněn o prvky postavené na principu *housing first*, kdy byty ve třetím stupni jsou nabízeny i dalším potřebným mimo lokalitu Prunéřov (např. dětem opouštějícím dětské domovy).

Z pohledu plnění SPSZ 2015-2019 ve dvou případech dochází k dílčímu zpoždění v plnění - jedná se o poslední z plánovaných rekonstrukcí bytů v Prunéřově či realizaci noclehárny a nízkoprahového denního centra pro osoby bez domova. Situování služeb pro osoby bez domova do Prunéřova má svoje rizika, na které je třeba se dobře připravit, aby došlo k využití potenciálu služeb.

Z pohledu koordinace aktérů je klíčové, že probíhají pravidelná setkávání (na měsíční bázi) pracovníků v přímém kontaktu s klienty, včetně pracovníků OSPOD, na kterých je řešena situace v terénu (včetně jednotlivých případů). Zároveň je v Kadani funkční systém pracovních skupin v rámci lokálního partnerství. Do systému jsou rovněž zapojeni zástupci z politické úrovně (vedení

obce, Rada, zastupitelstvo), což přináší benefity z pohledu efektivitu procesu tvorby politiky. Město má aktivní roli v zajištění koordinace a spolupráce, včetně zajištění strategického plánování (proběhla rovněž příprava SPSZ 2020-2024).

1. ÚVOD

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s obcí Kadaň na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování 2015-2019, konkrétně implementace opatření, která se týkají oblasti „**Bydlení**“, s určitým přesahem do opatření souvisejících se zvyšováním bezpečí a prevence sociálně patologického chování, ale i s prvky komunitní participace – toto tematické zúžení je podrobněji představeno v kapitole 4.3. Těžištěm této zprávy je zhodnocení **plnění cílů SPSZ** a identifikace **dopadů** v evaluované tematické oblasti a rovněž zhodnocení **naplňování cílů tzv. koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám**. Evaluace zároveň přihlíží ke zhodnocení **spolupráce aktérů s ASZ**. Po rekapitulaci základní terminologie je věnován prostor kontextu lokality a spolupráce s ASZ, následuje představení cíle evaluace a použité metodologie. Záměrem evaluace je poskytnout zpětnou vazbu partnerům v Kadani, ASZ, ale také poskytovateli finanční podpory, příp. tvůrcům národních sociálních politik. Výsledky zprávy jsou využitelné pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování v Kadani i v omezených možnostech v jiných lokalitách, kde působí ASZ, případně pro formulaci obecnějších politik řešení sociálního vyloučení.

2. ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE

Agentura pro sociální začleňování, která je od roku 2020 jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR, byla v roce 2008 (ještě jako odbor Úřadu vlády ČR) ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. V lednu 2020 se stala součástí struktury Ministerstva pro místní rozvoj ČR, konkrétně sekce pro bydlení a sociální začleňování a i nadále je samostatným odborem pro sociální začleňování. Jejími dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci je **síťování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **lokální partnerství** (LP), platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplňování. Strategické cíle, opatření k jejich dosahování a jiné inkluzivní aktivity jsou ukotveny v dokumentu s názvem **Strategický plán sociálního začleňování** (SPSZ), který je za odborné a facilitační podpory lokálního konzultanta ASZ vytvářen lokálním partnerstvím obce. SPSZ je ústředním nástrojem řešení sociálního začleňování v konkrétní obci, podle něhož spolupráce ASZ a obce probíhá, a na jehož základě je také možné zhodnotit úspěch intervencí a spolupráce aktérů včetně ASZ.

ASZ za dobu svého působení dosáhla značných úspěchů, především v odborném zmapování problému sociálního vyloučení a možností jeho řešení a v rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. Podařilo se jí v lokálních samosprávách implementovat nové způsoby práce představované především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Je schopna také pojmenovávat sociální problém přesněji a šířeji i s jeho příčinami, čímž je umožněna změna vnímání problému aktéry místní sociální politiky. Může poskytnout alternativu

k segregačním a restriktivním praktikám, v nichž vidí řada lokálních politiků jediný nástroj řešení.

V rámci své práce však naráží také na určité **limity**. Jedním z limitů je skutečnost, že vůči partnerům nedisponuje vlastními finančními zdroji a sehrává tak primárně úlohu odborného poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen omezenými možnostmi systémového ovlivňování na úrovni národní politiky. ASZ je tedy hlavně zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL)**, který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává zásadní intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají **ztížený přístup ke zdrojům** běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra **stigmatizace** ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s **několika zásadními existenčními problémy zároveň**, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na státní podpoře, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě (SVL)**. Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi něž se řadí např. životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení

ze společnosti může postihnout kohokoliv, nehledě na jeho etnickou příslušnost. Tomu také odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

3. KONTEXT LOKALITY A SPOLUPRÁCE S ASZ

3.1 Geografický kontext

Kadaň je město v Ústeckém kraji ležící jihozápadně od okresního města Chomutova na levém břehu řeky Ohře (v roce 2019 mělo dle údajů ČSÚ cca 18 000 obyvatel). Kadaň je důležitým kulturním a turistickým centrem severozápadních Čech s původní městskou historickou zástavbou. Po druhé světové válce město a okolí zažilo výrazný průmyslový a energetický rozvoj a území bylo rovněž nově dosídleno obyvatelstvem z celé tehdejší republiky. Kadaň leží v oblasti Podkrušnohoří, která je dodnes strategicky významnou oblastí z pohledu průmyslu a energetiky pro celou ČR, na druhou stranu se však oblast dodnes potýká se strukturálními problémy, se značnými ekologickými škodami i s narušeným rázem krajiny. Kadaň je administrativně členěna na deset místních částí. Sociálně vyloučené lokality se nacházejí zejména v Prunéřově, Tušimicích, ale i v samotném městě (sídliště B).

3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci¹

Nezaměstnanost se v roce 2019 v Kadani pohybovala okolo 5 %. Odvětvová skladba ekonomicky aktivního obyvatelstva ukazuje, že zaměstnanost v průmyslu je v mikroregionu dominantní sférou ekonomické orientace obyvatelstva. V porovnání s krajskými hodnotami je ve struktuře zaměstnaných stále nízký podíl ekonomicky aktivních v oblasti obchodu a služeb, stejně tak jako podíl osob pracujících ve veřejných službách. Práce „načerno“ je odhadována celkově u 5 % nezaměstnaných². Většina obyvatel žijících v sociálně vyloučených lokalitách má minimální nebo žádnou kvalifikaci. Část obyvatel využívá možnost účasti na veřejné službě, která umožňuje mírně vylepšit jejich finanční situaci.

Sociální vyloučení je v lokalitě spojené s romskou etnicitou. První Romové přišli do Kadaně v první migrační vlně v letech 1945-1947. Pocházeli ve valné většině z Východního Slovenska. Tyto rodiny, které přicházely za prací, tehdy nacházely bydlení hlavně ve starém historickém centru města, které opustilo do války převažující německé obyvatelstvo. Během 50. a 60. let docházelo k rozptylování Romů po obecních bytech v různých částech města, přidělování bytů v nově vystavěných sídlištích a k usídlování jednotlivých romských rodin ve většinově „neromských“ domech. Rodiny romských „starousedlíků“ a nově příchozí v dalších migračních vlnách se v různých lokalitách potkávaly, nežily odděleně. K zásadnímu zvratu došlo po roce 1989. Historické budovy v centru města obec prodala a soukromí majitelé nájemníky z naprosté většiny začali vystěhovávat. Posléze město začalo odprodávat i byty na sídlištích. V 90. letech došlo také v rámci privatizace těžkého průmyslu ke kvalitativním změnám v požadavcích na zaměstnance. To se negativně projevilo především v propouštění zaměstnanců s nízkým nebo základním vzděláním. Jednou z nejvíce postižených skupin byli Romové. Podle statistik úřadu práce ztratili zaměstnání téměř okamžitě po roce 1991. Podle odhadů místních expertů žije na území města Kadaně přibližně 1 000 Romů, kteří tak představují celkem asi 6 % z celkového počtu obyvatel. Při posledním sčítání osob se k romské národnosti přihlásilo pouhých 26 osob. K větší koncentraci romského obyvatelstva dochází

¹ Převážně převzato z: SPSZ Města Kadaně pro roky 2020-2024. ASZ, 2019.

² Data ÚP v Kadani.

především v lokalitě Pruněřov, nedávným trendem je vznik nových sídlištních lokalit – především sídliště B.

Pruněřov

V Kadani je nejviditelnějším problémem spojeným se sociálním vyloučením lokalita Pruněřov, kde nalezneme všechny typy sociálního vyloučení: socioekonomické (absence sociálních vazeb mimo lokalitu, vytváření paralelních ekonomických struktur: šedá ekonomika, nelegální způsoby obživy, krátkodobé ekonomické a životní strategie, život na dluh, neschopnost a rezignace na sehnání si legální stále práce,...), symbolické (velice nízký sociální status, nálepky, špatná adresa, svět sám pro sebe...) i prostorové (lokalita je za městem, víceméně odříznutá od městské infrastruktury). V současné době žije v lokalitě cca 180 osob (ačkoliv odhady se liší, a to i dle ročních období). Lokalita ve vlastnictví města vznikla v průběhu 90. let využitím čtyř bývalých drážních domů pro účely bydlení pro neplatiče z města. Leží 2-3 km od středu města. Přes lokalitu denně projíždí velké množství kamionů, které neprojedou pod viaduktem na hlavní silnici.

V lokalitě jsou 4 objekty k bydlení. V prvním objektu je 34 bytových jednotek sníženého standardu, z toho 28 nemá vodu a toaletu. V objektu je toto zařízení na společné chodbě, toalety a sprchy jsou zrekonstruované. Sprchy jsou placené. Některé byty jsou o jedné místnosti, sloužící jako kuchyň i ložnice. Byty jsou osazeny kamny na tuhá paliva. Smlouvy jsou uzavírány s nájemníky na dobu určitou, a to na tři měsíce. Část domu, šest bytových jednotek, byla zrekonstruována na byty sociální (I. kategorie). Druhý objekt je kompletně celý zrekonstruován a je tvořen z poloviny 8 bytovými jednotkami - tzv. vstupní byty (8 bytů I. kategorie) a v druhé polovině objektu je zázemí pro sociální služby „Centrum sociálních služeb v Pruněřově“. Třetí objekt byl kompletně zrekonstruován na tzv. vstupní byty (10 bytů I. kategorie) v roce 2015. Tyto byty jsou od května 2015 přidělovány obyvatelům lokality na základě definovaných motivačních kritérií v systému tzv. prostupného bydlení. Čtvrtý objekt v současné době prochází rekonstrukcí. Po rekonstrukci (červenec 2021) vznikne v domě 12 sociálních bytů (I. kategorie).

Město v lokalitě uskutečnilo množství opatření (investičních i neinvestičních), jejichž cílem je začlenit obyvatele do společnosti. Prostředkem je systém motivace-odměna-sankce (tedy systém prostupného bydlení). Podporou jsou sociální služby, vzdělávací a zaměstnanostní programy. Vedle individuální práce se s obyvateli pracuje směrem k vytvoření komunity, a to komunity zdravé, aktivní a progresivní, která se ztotožní se svojí kolektivitou, participuje na tvorbě pravidel a volbě autorit, které bdí nad jejich dodržováním.

Sídliště B okolo ulice Chomutovská

Podobnou lokalitu jako je Pruněřov již v Kadani nenalezneme. Další lokalitou, o které se v této souvislosti v Kadani mluví, je sídliště B okolo ulice Chomutovská. Na rozdíl od Pruněřova je lokalita okolo Chomutovské ulice (též známá jako „Běčko“), součástí města s veškerou vybaveností a obývaná kromě obyvatel potýkajících se s jevy sociální exkluze i obyvateli standardně fungujícími ve společnosti. Lze však sledovat trend druhých zmiňovaných lokalitu opouštět a uvolňovat tak byty těm prvním, kteří jediní jsou ochotní se do ní přistěhovat. Z teritoriálního hlediska by se tedy dala nazvat spíše lokalitou ohroženou sociálním vyloučením nežli přímo sociálně vyloučenou. Většina bývalých standardních městských bytů v lokalitě je privatizovaná a značné množství rodin zde žije v podnájmech za cenu vyšší než je cena

nájemného v místě obvyklá. Soukromý byznys s byty podporuje i poměrně velkou fluktuaci nájemníků či podnájemníků, z kterých majitelé bytů profitují prostřednictvím příspěvků a doplateků na bydlení. Sociální, ekonomické a etnické rozdíly v této lokalitě, větší anonymita panelového sídliště, stejně jako standardní vybavenost, vedou (v porovnání s v podstatě kompletně chudým, malým a přehledným Pruněrovem) k vyššímu výskytu trestných činů a přestupků. Lokalita je zasíťovaná sociálními službami, jedná se hlavně o nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, o sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi včetně kroužků, předškolního klubu a rodičovského centra (sociálně vyloučenými matkami ale takřka nevyužívaného), kroužků domu dětí a mládeže, sportovních klubů, služeb K-centra nebo zapojení místních obyvatel do zaměstnanostních a vzdělávacích projektů. V lokalitě v současné době žije přibližně 2000 obyvatel.³

Tušimice

Nově lze v souvislosti se sociálně vyloučenou či sociálně ohroženou lokalitou hovořit i o lokalitě Tušimice. Lokalita Tušimice je umístěna zhruba 4,5 km od Kadaně ve směru na Chomutov. Přibližně na místě v roce 1972 zbourané vsi Prahly, stojí uprostřed polí dva panelové čtyřpatrové domy tvořící jádro lokality. V samotné lokalitě tvořené dvěma panelovými domy a objektem zemědělského podniku Sempra bylo v roce 2019 evidováno 122 osob. Obyvatelstvo lokality se dělí na starousedlíky a novousedlíky a takovéto rozdělení lze do jisté míry uplatnit jak vzhledem k etnickému původu, tedy na starousedlé „Čechy“ a novousedlé „Romy“. Kvalita technického vybavení domů a domácností (i jejich vzhled) se jednoznačně odlišuje, úpravností vchodů a domovních dveří počínaje a stavem fasády konče. Osídlení lokality, původně složené výhradně ze zaměstnanců místních podniků, se v posledních letech výrazně proměnilo, a to zvláště ve své „etnické“ struktuře. Změna byla podle podání starousedlíků pozvolná, nikdy nedošlo k náhlému zlomu. V lokalitě je udržován relativní pořádek a to s přispěním majoritního majitele jednoho z domů. Největší problém stran pořádku představuje činnost spojená s nedávno přistěhovanou rodinou, jejíž dospělí členové se údajně živí dovozem autodílů a pneumatik z Německa, které v lokalitě hromadí a pak distribuují dál překupníkům. Otázka bezpečnosti a kriminality v Tušimicích není Policií ČR, ani Městkou policií Kadaň pocítována jako akutní. Není jimi registrován zvýšený výskyt trestné či přestupkové činnosti, či zvýšená frekvence stížností na sousedské soužití. V chatové oblasti přiléhající k lokalitě došlo k vykradení několika rekreačních objektů, není však prokázána souvislost s obyvateli lokality. Dospělí členové „novousedlíků z Pruněrova“ jsou většinou v evidenci Úřadu práce a pobírají sociální dávky. Rizikovým faktorem lokality se jeví koncentrace „romských“ migrantů v prostorově uzavřené (sociálně vyloučené) a od Kadaně vzdálené a izolované tušimické lokalitě.

Charakteristika migračního pohybu⁴

Podle analýzy migrační trajektorie v Kadani z roku 2013 byla migrace z/do Pruněrova spojována předně s „romskou“ populací bez přístupu na trh práce, závislé na sociálních dávkách a přicházející z důvodu dluhů na nájemném v městských bytech Kadani, kdy rodinám byly nabízeny byty nízké kategorie (v zásadě holobyty) v prostorově odloučeném Pruněrově. Mnozí obyvatelé Pruněrova dříve pobývali na sídlišti B (před jeho revitalizací okolo roku 2009)

³ SÁL, L. a VEPŘKOVÁ, R.: *Život na "Běčku" - tematický výzkum v Kadani*. ASZ, 2019.

⁴ KRIŠTOF, R.: „Zmapování migračních trajektorií a sociální a bytové situace rodin odstěhovaných v posledním roce z Pruněrova do soukromých nájemních bytů v Kadani a v Tušimicích, a zmapování lokality Tušimice.“ 2013.

a měli tam přirozené vazby, a obousměrná migrace mezi ulicí Chomutovská a Pruněřovem byla tudíž častým jevem.

V případě odcházejících z Pruněřova vedla jednotlivce/rodiny vidina zlepšení podmínek bydlení (přístup k teplé vodě a centrálnímu topení) a únik ze stigmatizované sociálně vyloučené lokality. V případě pronajímatelů je pak důvodem motivace zajištění nezanedbatelného příjmu z pronájmu (s různými schématy managementu vztahu s nájemci a údržby nemovitosti). S využitím dávek na podporu bydlení tak z Pruněřova lidé odcházeli do jiných míst v Kadani a k ní přiléhajícím spádovým oblastem vůbec - např. právě do Tušimic. Lokalita Tušimice se tak stala vyloučenou nejen prostorově (takovou od zániku původní tušimické spádové vsi vždy byla), ale i sociálně a symbolicky. Dalším trendem je opakované stěhování Romů v rámci mikroregionu Kadaňska a dalších okresů Ústeckého kraje.

Dynamika migrace tak byla ovlivňována příjmy rodin/jednotlivců (ne/legální zaměstnání, sociální dávky - hmotná nouze, příspěvek na živobytí, dávky související s bydlením či jiné možnosti obživy), jejich platební schopností ve věci nákladů na bydlení a možnostmi bytového fondu města a soukromých vlastníků nemovitostí.

Okrajovější, ale přesto důležitou tematikou je integrace cizinců. V Kadani žije poměrně velké množství cizinců, kteří se sem stěhují především za prací ve firmách na průmyslové zóně Královský vrch a zóně Verne. Jedná se o obyvatele Nepálu, Ukrajiny, Vietnamu, Slovenska, Ruska, Polska, Rumunska, Bulharska a dalších zemí. Zejména v oblasti vzdělávání a trávení volného času je žádoucí, aby tyto menšiny byly integrovány do aktivit pořádaných NNO a městem a dostalo se jim přijetí, které jim umožní se identifikovat s českou společností a pomoci se orientovat v otázkách právních i sociálních a vzdělávacích.

3.3 Spolupráce obce s ASZ v lokalitě Kadaň

Spolupráce obce Kadaň s ASZ byla zahájena v roce 2011, kdy město podalo přihlášku ke spolupráci s Agenturou. Následovalo zpracování situační analýzy⁵, ustavení Lokálního partnerství a pracovních skupin, proces strategického plánování a implementace opatření zaměřených na posilování sociální inkluze (Strategický plán Lokálního partnerství Kadaň pro roky 2012-2014 /SPLP 2012-2014/) a průběžná evaluace činnosti ASZ (2012).

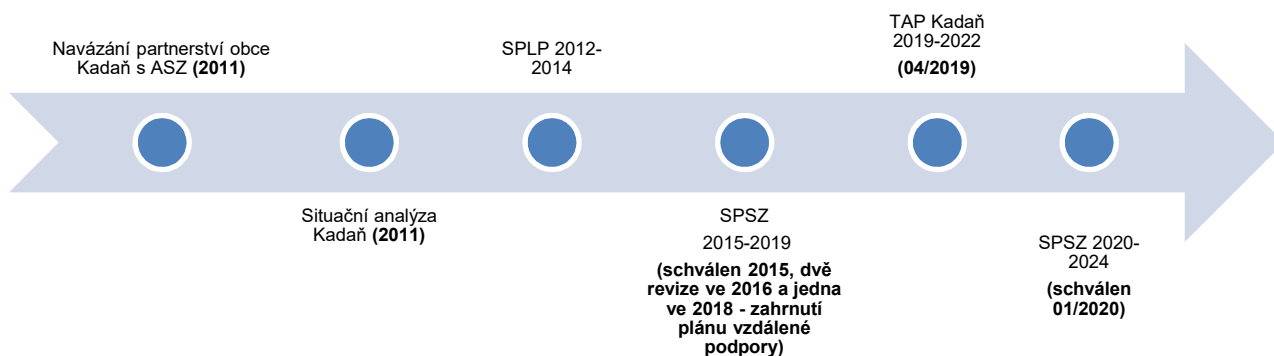
V rámci Lokálního partnerství, jehož úkolem je aktivně podporovat inkluzi sociálně vyloučených obyvatel a koordinovat spolupráci v oblasti řešení problémů sociálně vyloučených lokalit, byly ustaveny **čtyři specifické pracovní skupiny**: 1) vzdělávání, volný čas a rodina, 2) zaměstnávání, 3) bydlení, a 4) prevence sociálně patologických jevů. V této struktuře funguje Lokální partnerství dodnes.

Členy lokálního partnerství jsou zástupci města Kadaň, Městské policie Kadaň, Poradny pro rodinu a mezilidské vztahy, organizace NADĚJE, Světlo Kadaň, z.s., RADKA, z.s., Městská správa sociálních služeb Kadaň, Dům dětí a mládeže Šuplík, základních a mateřských škol, SOŠ/SOU, ASZ a dalších organizací. Po dobu existence Partnerství došlo jen k dílčím změnám, co se týče složení členů. V pracovních skupinách jsou kromě odborníků zastoupeny i zástupci politických stran tvořící zastupitelstvo města a v každé pracovní skupině je účastno i samotné vedení města. V roce 2014 město ukotvilo Lokální partnerství v organizační struktuře města jako poradní orgán rady, a to coby Komisi sociální a sociálního začleňování.

⁵ Kadaň - *Situační analýzy v lokalitách vybraných v roce 2011*. GAC, 2011.

Dle krátkého zhodnocení uvedeného v SPSZ 2015-2019 se podařilo dosáhnout během implementace **SPLP 2012-2014** úspěchů v oblasti **vzdělávání** (přípravné třídy, předškolní kluby, doučování, docházka do školy, kariérové poradenství, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi /SAS/, volnočasové aktivity, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež /NZDM/, pouliční liga s organizační spoluúčastí dětí), **zaměstnávání** (dlouhodobě nezaměstnaných, dostupné zaměstnávání, rekvalifikace), **bydlení** (změna pravidel přidělování bytů, model domovníků, komunitní participace, snížení zadluženosti), **bezpečí, zdraví, prevence sociálně patologických jevů** (posílení SAS, NZDM a terénního programu, otevřeny nové služby - dluhová poradna a kariérové poradenství, asistenti prevence kriminality /APK/ a snížení přestupků a trestné činnosti dětí, snížení klientů kurátorů OSPOD, drogová poradna a terénní program, preventivní programy na školách, příměstské tábory, peer-2-peer programy, pouliční liga).⁶

Schéma 1: Harmonogram partnerství s ASZ na strategické úrovni

Na SPLP 2012-2014 navazuje ve strategické rovině příprava a implementace opatření v rámci SPSZ 2015-2019, který se zaměřoval na čtyři tematické oblasti dle struktury pracovních skupin Lokálního partnerství. Strategický plán představuje detailní analýzu potřeb cílových skupin v rámci jednotlivých oblastí, návrhy opatření a identifikaci priorit a cílů, včetně harmonogramu. Plán definuje následující oblasti a priority:

Tab. 1: Přehled priorit SPSZ 2015-2019

Tematické oblasti	Priority
1. Vzdelávání, volný čas a rodina	1.1 podpořit předškolní přípravu dětí ze socio-kulturně znevýhodňujícího prostředí a vyrovnat šance dětí nastupujících povinnou školní docházku 1.2 zajistit úspěch dětí ze socio-kulturně znevýhodňujícího prostředí v hlavním vzdělávacím proudu na základní škole 1.3 zabezpečit dětem ze socio-kulturně znevýhodňujícího prostředí navazující vzdělání (přípravit děti a mládež na trh práce) 1.4 zajistit dětem a mládeži kvalitní (nepatologické) trávení volného času 1.5 připravit mladé lidi na svět dospělosti a zabránit jejich předčasnému vstupu do něj

⁶ Uvedeny jsou oblasti či aktivity, které jsou v SPLP specifikovány jako úspěšné. Pro podrobnější přehled dosažených úspěchů včetně kvantifikace viz *Strategický plán sociálního začleňování Kadaň pro roky 2015-2018*.

	1.6 posílit rodičovské kompetence v sociálně vyloučených rodinách
2. Zaměstnávání	2.1 vybavit dlouhodobě nezaměstnané osoby kompetencemi nezbytnými pro vstup na legální trh práce 2.2 kvalifikovat dlouhodobě nezaměstnané pro konkrétní pracovní pozice 2.3 nabídnout dlouhodobě nezaměstnaným uplatnění na legálním trhu práce
3. Bydlení	3.1 zajistit standardní a stabilní bydlení pro nízkopříjmové skupiny obyvatel (v lokalitě Prunéřov) 3.2 Vytvoření prostupného bydlení v Prunéřově a příprava obyvatel na bydlení v Kadani 3.3 zvýšit kvalitu života osob bez přístřeší a pokusit se je navrátit do společnosti
4. Bezpečí a prevence sociálně patologických jevů	4.1 zajistit bezpečí obyvatel SVL i obyvatel mimo ně (posílit pocit bezpečí) 4.2 zajistit zdravý osobnostní vývoj dětí a mládeže v sociálně vyloučených rodinách (zdravé rodinné klima) 4.3 předcházet závislostem, účinně řešit jejich následky a podporovat zdravý životní styl 4.4 snížit míru závadového chování dětí a mládeže (kriminalita, patologie, záškoláctví...) 4.5 snížit dluhy nejen na nájemném a zamezit dalšímu zadlužování

Pro implementaci většiny plánovaných priorit se podařilo zajistit prostředky na realizaci předpokládaných opatření. Viz též následující přehled projektů financovaných z programu OPZ.

Tab. 2: Přehled projektů SPSZ 2015-2019 financovaných z OPZ

Projekt	Realizátor	Tematická oblast
NADĚJE pro Kadaň 2016 Reg. č.: CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_026/0000937	NADĚJE	4.
Asistenti prevence kriminality Kadaň Reg. č.: CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_026/0001673	Město Kadaň	4. a 3.
Terénní program Kadaň Reg. č.: CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_026/0001674	Město Kadaň	2., 3. a 4.
Služby pro osoby závislé, ohrožené závislostí a jejich rodinné příslušníky v Kadani Reg. č.: CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_026/0002405	SVĚTLO Kadaň, z.s.	4.
Nízkoprahové zařízení pro mládež od 15 do 26 let v Kadani a Prunéřově Reg. č.: CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_026/0003518	SVĚTLO Kadaň, z.s.	1. a 4.
Kariérové a pracovní poradenství pro osoby sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené v Kadani Reg. č.: CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_022/0001332	SVĚTLO Kadaň, z.s.	2.
SAS Kadaň Reg. č.: CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_026/0003823	RADKA, z.s.	1.
Sanace rodiny v SVL Kadaň Reg. č.: CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_026/0003800	Město Kadaň	4.
Práce se nebojíme Reg. č.: CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_026/0003865	RADKA, z.s.	2.

Původní verze SPSZ 2015-2019 byla schválena v roce 2015. SPSZ byl dvakrát revidován v roce 2016. V roce 2018 proběhla další revize SPSZ, jejímž obsahem bylo předně zahrnutí plánu tzv. vzdálené podpory pro roky 2018 a 2019. Cílem Plánu vzdálené podpory bylo zachovat podporu ASZ poskytovanou městu při realizaci opatření, strategickém plánování i odborném poradenství v oblastech, které jsou pro obec prioritní.

Na SPSZ 2015-2019 ve strategické rovině navazuje Tematický akční plán 2019-2022, který se zaměřuje na oblast bezpečnosti a prevence kriminality - ten umožňuje čerpat prostředky alokované výlučně na tato opatření. Město ve spolupráci připravilo rovněž SPSZ na léta 2020-2014 s prioritami v oblasti zaměstnanosti, bydlení, bezpečnosti a vzdělávání. Pro oblast

vzdělávání byl rovněž připraven Místní plán inkluze (MPI) pro období 2018-2021, který umožňuje čerpat prostředky alokované výlučně na opatření v oblasti vzdělávání.

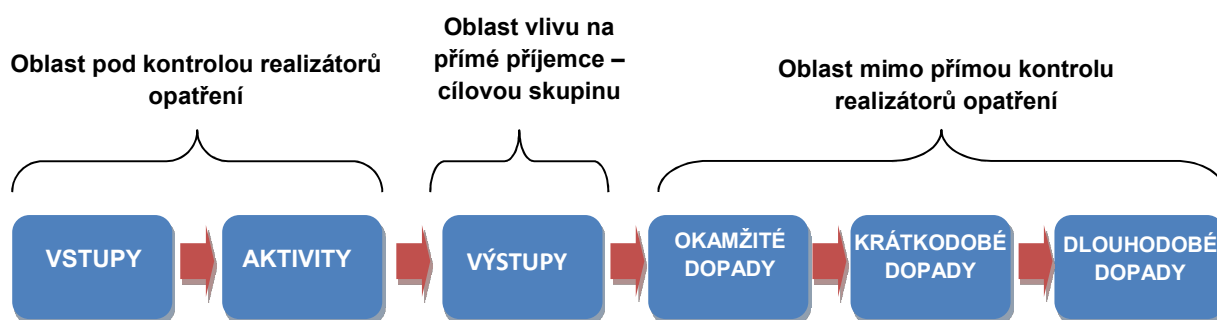
V průběhu spolupráce mezi městem a ASZ bylo rovněž zpracováno několik tematických výzkumů (zaměřujících se na migraci či bezpečnost) i dvě evaluace spolupráce. V rámci projektů obce bylo zpracováno několik dílčích evaluací zaměřených na vyhodnocení opatření implementovaných městem.

4. ZADÁNÍ A CÍLE EVALUACE A METODOLOGIE

Zadání a cíle evaluace

Pro zhodnocení výsledků spolupráce obcí s ASZ byla zvolena **dopadová evaluace** založená na zjišťování dopadů uskutečněných intervencí. Účelem této evaluace je posoudit, zda opatření implementovaná v rámci SPSZ 2015-2019 přinesla žádoucí výsledky, které by přinesly změnu situace sociálně vyloučených osob/osob ohrožených sociálním vyloučením. A to s ohledem na účinnost implementovaných opatření (tzn. plnění cílů specifikovaných v SPSZ), jejich relevanci a adresnost vůči potřebám cílové skupiny.

Schéma 2: Obecný model intervenční logiky

Primárním záměrem evaluace je zaměřit se na úroveň okamžitých a krátkodobých dopadů (v závislosti na charakteru a dostupnosti dat).

Dopady vznikají přímým i nepřímým působením výstupů realizovaných opatření. Existence dopadů je zkoumána pomocí evaluačních ukazatelů. Evaluační ukazatele jsou měřitelné indikátory, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny⁷. Východiskem teorie změny je strategický plán sociálního začleňování evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou níže ve schématu 3. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

⁷ viz Rukověť evaluátora, ASZ 2018.

Schéma 3: Postup při stanovování dopadů intervencí

Evaluace zároveň přihlíží k prosazení změny v oblasti sociálních (integračních) politik v lokalitě (včetně koordinace s ostatními aktéry i s ohledem na podporu synergií relevantních pro podporu osob ohrožených sociálním vyloučením), změnu nabídky služeb (posouzení konzistence kapacit vůči potřebám), a to v návaznosti na zavedená opatření, a rovněž zhodnocení činnosti lokálního partnerství i podpory obdržené od ASZ.

Vzhledem k činnosti ASZ se jedná o evaluaci interní, vzhledem k ostatním aktérům (realizátorům opatření a lokálních politik) o evaluaci externí.

Záměrem evaluace je zejména rozšířit 1) míru poznání v daném tématu (s potenciálem pro zlepšení kvality intervencí a rozhodování), 2) budovat důvěru mezi zúčastněnými aktéry a dát prostor cílovým skupinám pro ovlivnění intervencí, které jim mají pomoci a 3) podpořit odpovědné a transparentní nakládání s veřejnými zdroji a případně fundraising.

Metodologie

Evaluace se opírá o relevantní dostupné dokumenty (situační analýzy, SPSZ, výzkumy ASZ, interní dokumenty ASZ, plány rozvoje služeb, předchozí evaluační zprávy, ad.) - viz též Seznam dokumentů. Tyto dokumenty byly podrobeny kvalitativní obsahové analýze. Dále se evaluace zaměřila i na dokumenty samotných realizátorů opatření (projektová žádost, podkladové analýzy a koncepce v oblasti bydlení, metodika sociální práce v oblasti bydlení a svodné záznamy relevantní pro vyhodnocení opatření). Užita byla kvalitativní obsahová analýza. Zároveň byla využita metoda případové studie pro zachycení dopadů prostřednictvím analýzy změn v životě konečných příjemců (nikoliv ale formou sběru primárních dat, jen s využitím dat sekundárních poskytnutých realizátory opatření dat bez možnosti triangulace).

Individuální polostrukturované rozhovory (hloubkové) představují hlavní kvalitativní výzkumnou metodu. Rozhovory byly primárně provedeny na úrovni klíčových informátorů (LOI=90 min) a realizátorů opatření (manažeři a pracovníci v přímém kontaktu s cílovou skupinou; LOI=120 min), cílová skupina či koneční příjemci, ani populace žijící v sousedství nebyla dotazována. Rozhovory byly provedeny formou telefonického dotazování. Výsledný seznam respondentů byl upraven na základě přípravné fáze evaluace, v závislosti na sekundární analýze dokumentů a konzultacích s manažerkou SPSZ obce Kadaň a lokálním konzultantem ASZ.

Evaluace byla prováděna jednou osobou. Vždy je pravdivě informovala o účelu, pro jaký jsou daná data sbírána, o institucích, které s daty budou pracovat. Respondenti byli ochotní se dotazování zúčastnit.

Sekundární i primární data byla rovněž komparována s daty ze situační analýzy a jiných dostupných analýz zpracovaných ASZ i s daty z dostupných veřejných databází (data ÚP, data OSPOD, mapa exekucí/bankrotů, kriminality, aj.) zachycují trendy ve zkoumané lokalitě.

4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria

Jak bylo uvedeno výše, účelem evaluace je posoudit naplnění cílů specifikovaných v SPSZ 2015-2019 a jaké dopady na cílovou skupinu mají implementovaná opatření, s ohledem na jejich adresnost a relevanci vůči potřebám cílové skupiny, konzistenci kapacit vůči potřebám, na koordinaci s ostatními aktéry i s ohledem na podporu synergií relevantních pro podporu osob ohrožených sociálním vyloučením. Evaluace zároveň přihlížela na prosazení změny v oblasti sociálních (integračních) politik v lokalitě, včetně zhodnocení činnosti lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ.

V kap. 5 je shrnutý přehled evaluovaných priorit a cílů SPSZ (pro oblast definovanou tematickým zúžením), s přehledem účinnosti opatření, příp. faktorů, které ovlivnily dosažení či nedosažení cílů.

Klíčové otázky, které navigují evaluaci, jsou strukturovány dle evaluačních kritérií následujícím způsobem:

KRITÉRIUM: Účinnost

- Byla implementovaná opatření účinná? Do jaké míry přispěla opatření k dosažení cílů?
- Bylo by možné dosáhnout lepších výsledků, pokud by na úrovni opatření bylo něco nastaveno či realizováno jiným způsobem?
- Jaké byly interní a externí faktory, které významně ovlivnily dosažení či nedosažení cílů opatření?

KRITÉRIUM: Dopady

- Vytvořila či přispěla opatření k dosažení dopadů v krátkodobém, střednědobém a dlouhodobém horizontu?
- Které partikulární aspekty opatření přispěly k prosazení změn (pozitivních i negativních) v životě osob ohrožených sociálním vyloučením?
- Komu dopady opatření pomohly, jakým způsobem a za jakých okolností?
- Objevily se nějaké rozdíly v dopadech opatření na různé věkové, etnické či genderové skupiny osob?
- Do jaké míry lze opatřením připsat dosažené změny?
- Objevily se nějaké nezamýšlené dopady (pozitivní a negativní) opatření, např. dopady na vztahy mezi příjemci a osobami, které nebenefitovaly z implementace opatření?
- Jaký byl vliv ostatních faktorů (nad rámec jednotlivých opatření), které ovlivnily dosažení cílů?
- Jaké další investice jsou vyžadovány pro to, aby byla zajištěna udržitelnost výsledků dosažených v rámci opatření?

KRITÉRIUM: Adresnost a relevance

- Do jaké míry opatření adresují skutečné potřeby cílové populace osob?
- Do jaké míry byla opatření vhodně nastavena pro to, aby adresovala potřeby osob nejvíce ohrožených sociálním vyloučením?

KRITÉRIUM: Konzistence

- Do jaké míry je rozsah opatření z pohledu kapacit konzistentní s potřebami osob ohrožených sociálním vyloučením v dané lokalitě?

KRITÉRIUM: Koordinace

- Do jaké míry se změnila koordinace mezi aktéry implementujícími jednotlivá opatření v daném sektoru i spolupráce s ostatními relevantními aktéry?

KRITÉRIUM: Synergie

- Do jaké míry opatření přispěla k tomu, aby se osoby či domácnosti ohrožené sociálním vyloučením zapojily do jiných aktivit/opatření zaměřených na jejich podporu?

KRITÉRIUM: Udržitelnost

- Jaké jsou hlavní faktory (interní i externí), které pozitivně či negativně ovlivní udržitelnost opatření?

Klíčové otázky, které navigují evaluaci v oblasti hodnocení **lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ (KRITÉRIUM)**, jsou následující:

- Jaké bylo očekávání klíčových aktérů od Lokálního partnerství?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí proces přípravy SPSZ?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí podporu poskytovanou ASZ?
- Jaké hlavní úsilí nyní vyvíjí obec v oblasti přístupu k sociální problematice a sociálnímu vyloučení?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí celkovou užitečnost SPSZ?

Analytická část (kap. 6 - Hlavní zjištění) je členěna dle jednotlivých evaluačních kritérií, kde v jednotlivých podkapitolách evaluace usiluje o zodpovězení otázek uvedených výše.

Evaluační ukazatele

Ambicí evaluace bylo zkoumat existenci dopadů pomocí evaluačních ukazatelů - měřitelných indikátorů, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny⁸. Východiskem teorie změny je SPSZ 2015-2020. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

Vzhledem k tomu, že SPSZ 2015-2019 v lokalitě Kadaň není rozpracován v takové úrovni a struktuře, která by operacionalizovala očekávané dopady, evaluace na základě informací obsažených ve SPSZ a na základě teorie změny navrhla sadu evaluačních ukazatelů, na které se při posouzení dopadů a zodpovězení evaluačních otázek zaměřuje. Jedná se předně o následující:

- změna počtu osob ve standardním bydlení;
- změna dluhové situace osob;
- změna kapacity sociálních služeb za dané období.

Kde to bylo možné, byly evaluační ukazatele metodicky dále operacionalizovány do měřitelné podoby, například v podobě „počet osob, které díky projektu našly vhodnější bydlení“ či „počet osob, které si udržely vhodnější bydlení (po 6 měsících od přestěhování)“, apod.

K vyhodnocení dopadů evaluace využívala participativní kvalitativní metody, a to jak bylo uvedeno výše primárně na dvou úrovních: pracovníci v přímém kontaktu s cílovou skupinou („přímými příjemci“) a manažeři realizátorů opatření. Pokud to bylo možné, byly do dotazování rovněž zapojeny další osoby jakožto klíčoví informátoři. Cílová skupina (přímí příjemci) nebyla dotazována, což limituje posouzení dopadů.

⁸ Viz *Rukověť evaluátora*. ASZ 2018.

4.2 Limity evaluace

Evaluace dopadů opatření a spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifík práce ASZ.

Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, kteří jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Z tohoto východiska rovněž vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit.

Problémem pro aplikaci dopadové evaluace je rovněž skutečnost, že strategické plány sociálního začleňování mnohdy nejsou vytvořeny ve vhodné logické struktuře, která by implikovala očekávané dopady. S tím souvisí také **absence průběžného monitoringu výstupů, resp. dopadů a sběru potřebných dat** a informací pro hodnocení změn stavu sociálního vyloučení či postupu průběhu sociální integrace.

Zároveň musíme vzít v úvahu také komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, které ASZ, ale ani obce a jejich obyvatelé nemohou nijak ovlivnit. K vnějším intervenujícím faktorům můžeme přiřadit i **systémové nastavení** jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností, kterou musíme mít na mysli při hodnocení spolupráce obcí s ASZ, je to, že integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují až po delší době, od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztažených k malým územním jednotkám a k identifikovaným sociálně vyloučeným lokalitám. Limitem je ale rovněž **přístup k datům** jednotlivých aktérů (realizátorů opatření a dalších aktérů lokálních politik), které mívají různou strukturu, obsah i validitu. Podstatným limitem je **absence šetření na úrovni osob sociálně vyloučených či ohrožených sociálním vyloučením** (klientů služeb či konečných příjemců podpory), které neumožňuje lépe situaci analyzovat, získat plnohodnotnou zpětnou vazbu od klientů ani triangulovat získaná data a plnohodnotně potvrdit závěry a dopady. Zároveň toto není v souladu s běžnou praxí, kdy dopady opatření jsou běžně posuzovány se zapojením konečných příjemců. Přístup k informacím je rovněž ztížen fluktuací osob či tím, že někteří jednotlivci začali pracovat na pozicích až v průběhu implementace SPSZ 2016-2018 a nemají informace k období před svým nástupem.

S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejvěrnější obraz stavu lokality.

4.3 Tematické zúžení

Evaluace zpracovávané v rámci ASZ jsou zaměřené na vyhodnocení pouze **vybraných realizovaných cílů a dopadů opatření SPSZ**. To znamená, že evaluace je **prováděna na úrovni jednotlivých lokalit selektivně pro vybranou tematickou oblast** řešenou ASZ, která

je vybrána Agenturou v konzultaci s aktéry v lokalitě. Při výběru této oblasti je přihlíženo ke specifickým evaluované lokality – **rozsahu implementace opatření** v tematické oblasti v dané lokalitě, dalšímu **plánovanému zaměření obce v oblasti sociálního začleňování** – i k zajištění pestrosti evaluovaných témat napříč lokalitami. Oblast Vzdělávání není předmětem posuzování pro tematické zúžení evaluace, neboť tato oblast je řešena v rámci samostatné evaluace⁹.

SPSZ 2015-2019 pokrýval čtyři rámcové oblasti priorit: 1. Vzdělávání, volný čas a rodina, 2. Zaměstnávání, 3. Bydlení a 4. Bezpečí a prevence sociálně patologických jevů. Ačkoliv se dle předběžných informací podařilo dosáhnout významných výsledků ve všech oblastech SPSZ 2015-2019, evaluační zpráva se zaměřuje na oblast **Bydlení**, a s ohledem na stanovené priority v oblasti bydlení se věnuje zejména lokalitě Prunéřov.

Důvodem je 1) rozsah implementace opatření spočívající rovněž v pilotním testování modelu prostupného bydlení, 2) bydlení bylo a zůstává pro obec klíčovou prioritou a 3) lokalit s implementací opatření v oblasti bydlení v rámci SPSZ je obecně málo a tak lokalita Kadaň nabízí příležitost pro rozšíření poznání v daném tématu.

Evaluace se zaměřila na oblast Bydlení ve smyslu, jak jej chápe právě SPSZ 2015-2019. Ta zahrnuje následující priority:

- **Priorita 3.1** zajistit standardní a stabilní bydlení pro nízkopříjmové skupiny obyvatel (v lokalitě Prunéřov):
 - do roku 2018 nebude v Kadani víc než 60 substandardních bytů (rekonstrukce bytových jednotek),
 - do konce roku 2018 je zveleveno okolí domů v Prunéřově (úpravy veřejných prostranství, instalace bezpečnostních prvků),
 - obyvatelé Prunéřova se podílejí na zvyšování kvality bydlení v lokalitě (systém domovníků a domovních schůzí, instalace bezpečnostních prvků, asistenti prevence kriminality).
- **Priorita 3.2** Vytvoření prostupného bydlení v Prunéřově a příprava obyvatel na bydlení v Kadani:
 - do začátku 2018 je rozšířeno tréninkové (vstupní) bydlení (úprava zásad pro hospodaření s byty, tréninkové bydlení, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi),
 - od poloviny 2016 navazuje na tréninkové bydlení, bydlení podporované/s asistencí v objemu 1-2 městských bytů v Kadani ročně (příprava zásad pro přidělování tréninkových bytů, doprovodná asistence, rekonstrukce).
- **Priorita 3.3** zvýšit kvalitu života osob bez přístřeší a pokusit se je navrátit do společnosti:
 - od roku 2017 je v Kadani zachyceno sociálními službami a doprovodnými programy ročně 20 osob bez přístřeší (nízkoprahové denní centrum).

Priority 3.1 a 3.2 zahrnují tedy nejen investiční a neinvestiční opatření dotýkající se přímo bydlení, ale též některá opatření související se zvyšováním bezpečí a prevence sociálně patologického chování, ale i aktivity s prvky komunitní participace. Priorita 3.3 nebyla plněna.

⁹ Vychází z rozdělení financování jednotlivých evaluací v rámci Operačního programu zaměstnanost (OPZ) a Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV).

Zaměření evaluace je tak rovněž v souladu s Tematickým akčním plánem 2019-2022, který se orientuje na oblast bezpečnosti a prevence kriminality, posilování sousedských vazeb a prevence sociálně patologických jevů.

Evaluovány byly tedy primárně projekty či opatření související s plněním priorit v oblasti Bydlení, nicméně s určitými přesahy do jiných témat.

5. EVALUOVANÉ PRIORITY A CÍLE SPSZ

V této kapitole je uveden přehled priorit a cílů SPZS 2015-2019 v oblasti Bydlení (dle revize č. 4), včetně specifikace cílů a jejich plnění.¹⁰ Uvedeno v **Tab. 3: Přehled plnění cílů SPSZ 2015-2019:**

Priorita 3.1 zajistit standardní a stabilní bydlení pro nízkopříjmové skupiny obyvatel (v lokalitě Prunéřov)

Hlavní cíl 3.1.1 Do roku 2018 nebude v Kadani víc než 60 substandardních bytů

SPECIFICKÉ CÍLE / KROKY	Termín	Zodpovědnost	Zdroje	Plnění
3.1.1.1 do konce roku 2017 má každý nájemce na č. p. 167 v Prunéřově své WC a nadále jsou dle zásluh průběžně prováděny částečné úpravy bytů				
i. je hotov projekt na č. p. 167	Polovina 2015	Město	Město	Splněno
ii. firmou a VPP je provedena rekonstrukce WC na č. p. 167	Konec 2016	Město	Město	Splněno
iii. je hotov projekt na č. p. 265 na rekonstrukci WC	Konec 2016	Město	Město	Nesplněno. Od 1. 5. 2020 se rekonstruuje celý objekt, nejen WC Rekonstrukce započata od 1. 5. 2020
3.1.1.2 do konce 2018 je rekonstruován dům č. p. 377 v Prunéřově				
i. je hotov stavební projekt	Konec 2016	Město	Není relevantní	Splněno
ii. je podán projekt	Začátek 2016	Město	Není relevantní	Splněno
iii. je vysoutěžena stavební firma	Duben 2017	Město	Není relevantní	Splněno
iv. objekt je rekonstruován	Duben 2018	Město	IROP	Splněno
3.1.1.3 do konce 2018 je rekonstruováno 6 bytů v č. p. 167 v Prunéřově				
i. je hotov stavební projekt	Červenec 2016	Město	Není relevantní	Splněno
ii. je podán projekt	Prosinec 2016	Město	Není relevantní	Splněno
iii. je vysoutěžena stavební firma	Leden 2018	Město	Není relevantní	Splněno
iv. objekt je rekonstruován	Září 2018	Město	IROP	Splněno

¹⁰ Převzato z materiálů manažerky SPSZ.

3.1.1.4 do konce 2020 je rekonstruováno 12 bytů v č. p. 265 v Prunéřově – nový proj. záměr v rámci PVP				
i. je připravena projektová dokumentace	Březen 2018	Město	Město	Splněno
ii. je předložen projekt do příslušné výzvy IROP	2018	Město	Město	Splněno
iii. je vysoutěžena stavební firma	2018	Město	Město	Splněno
iv. objekt je rekonstruován	2019	Město	IROP	Rekonstrukce započata od 1. 5. 2020

Hlavní cíl 3.1.2 Do konce roku 2018 je zveleveno okolí domů v Prunéřově

SPECIFICKÉ CÍLE / KROKY	Termín	Zodpovědnost	Zdroje	Plnění
3.1.2.1 do konce roku 2016 je okolí domu č. p. 169 osazeno posezením a herními prvky				
i. je zpracován projekt osazení a rozmístění prvků	Červen 2016	Město	Není relevantní	Splněno
ii. jsou vybrány a renovovány herní prvky z města	Listopad 2016	Město	Není relevantní	Splněno
iii. VPP a brigádníci provedou terénní úpravy a osadí plochu prvky a lavičkami	Listopad 2016	Město	Město	Splněno – průběžně doplňováno o další prvky
3.1.2.2 podle potřeby je prováděna úprava ploch u domů č. p. 377, 265 a 169 za účelem parkování				
i. pro č. p. 169 je využita zámková dlažba z Kadaně	Polovina 2015	Město	Není relevantní	Splněno
ii. dlažba je položena studenty SŠAGT s pomocí VPP	Polovina 2015	Město	Není relevantní	Splněno
iii. pro úpravu č. p. 377 a 265 je využit recyklát z Kadaně	Konec 2017	Město	Město	Splněno
3.1.2.3 po projednání s vlastníkem pozemků je vystavěn chodník s osvětlením mezi přední a zadní částí Prunéřova				
i. stavba chodníku je projednána s majitelem pozemku	Konec 2015	Město	Není relevantní	Splněno
ii. je k dispozici materiál – zámková dlažba	Březen 2016	Město	Není relevantní	Splněno
iii. chodník je vystavěn studenty SŠAGT s pomocí VPP	Duben 2016	Město	Není relevantní	Splněno
iv. je podán projekt po prevence kriminality na osvětlení chodníku	Únor 2017	Město	Není relevantní	Projekt nebylo možné podat
v. chodník je osvětlen	Konec 2018	Město	MVČR	Nelze získat dotaci

Hlavní cíl 3.1.3 obyvatelé Prunéřova se podílejí na zvyšování kvality bydlení v lokalitě

SPECIFICKÉ CÍLE / KROKY	Termín	Zodpovědnost	Zdroje	Plnění
3.1.3.1 v následujících letech pokračují domovníci v domech č. p. 167, 377 a 265, od poloviny 2015 pracuje nový domovník na č. p. 169				

i. jsou vytipováni kandidáti na domovníka na č. p. 169 a na 265	Polovina 2015	Město	Není relevantní	Splněno
ii. je uskutečněna domovní schůze, na níž jsou vybráni noví domovníci	Polovina 2015	Město	Není relevantní	Splněno
iii. noví domovníci podepíší smlouvu s městem	Léto 2015	Město	Není relevantní	Splněno
3.1.3.2 do konce 2018 jsou na domy instalovány záznamové vchodové kamery				
i. pilotně je kamera instalována na č. p. 167	Polovina 2016	Město	Město	Splněno
ii. přínos kamery je vyhodnocen	Konec 2016	Město	Není relevantní	Splněno, průběžně probíhá
iii. podle výstupů z ii. jsou nebo nejsou osazeny kamerami další vchody	Jaro 2017	Město	Není relevantní	Splněno - kamery jsou umístěny na č. p. 167, 169, 377
iv. přínos kamer je 1x ročně hodnocen	Ročně	Město	Není relevantní	Splněno, průběžně probíhá
3.1.3.3 od dubna 2016 disponuje městská policie 6 asistenty prevence kriminality				
2019 - 6 APK do dubna 2019, 2 APK od května 2019				
3.1.3.4 alespoň 1x za 1/2 roku jsou pořádány domovní schůze (pozn.: participace nájemníků na správě domu)				
i. schůze jsou svolávány OSVaZ	Průběžně	Město	Není relevantní	Plněno
ii. nájemníci jsou zpraveni TSP města	Průběžně	Město	Není relevantní	Plněno
iii. schůze jsou řízeny facilitátorem a je z nich pořizován zápis	Průběžně	Město	Není relevantní	Plněno

Priorita 3.2 Vytvoření prostupného bydlení v Pruněřově a příprava obyvatel na bydlení v Kadani

Hlavní cíl 3.2.1 do začátku 2018 je rozšířeno sociální (vstupní) bydlení

SPECIFICKÉ CÍLE / KROKY	Termín	Zodpovědnost	Zdroje	Plnění
3.2.1.1 do poloviny 2016 jsou existující Zásady a metodika přidělování a užívání bytů doplněny o prostupné bydlení				
i. v Pruněřově na č. p. 167 a 265 jsou vyhrazeny byty pro sestup	Duben 2016	Město	Není relevantní	Splněno
ii. PS bydlení se podílí na návrhu prostupného bydlení v Zásadách města pro hospodaření s byty	Duben 2016	Město, ASZ	Není relevantní	Splněno
iii. Zásady města pro hospodaření s byty s prostupným bydlením jsou schváleny ZM	Červen 2016	Město	Není relevantní	Splněno
iv. Prostupné bydlení je aktualizováno ve strategickém plánu města	Prosinec 2016	Město	Není relevantní	Splněno
3.2.1.2 od poloviny 2015 je provozováno sociální (vstupní) bydlení na č. p. 169 v Pruněřově v počtu 10 bytů				
i. jsou vybráni nájemci	Duben 2015	Město	Není relevantní	Splněno

ii. jsou uzavřeny nájemní smlouvy s nájemníky spolupracujícími s TP nebo SAS	Květen 2015	Město, Radka	Není relevantní	Splněno
iii. nájemcům na č. p. 169 jsou poskytovány služby SAS a TP	Květen 2015	Město, Radka	OPLZZ, OPZ	Plněno
3.2.1.3 od ledna 2016 je zabezpečeno pokračování sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, terénních programů, odborného sociálního poradenství				
i. je podána projektová žádost na zajištění pokračování sociálních služeb do OPZ	Podzim 2015	Město, Radka, Naděje, ASZ	Není relevantní	Splněno
ii. služby jsou poskytovány	Léto 2016	Město, Radka, Naděje	OPZ	Splněno
3.2.1.4 do konce 2018 (IROP) je v Pruněrově na č. p. 377 vytvořeno 8 bytů sociálního bydlení				
i. je podán investiční projekt	Polovina 2016	Město, ASZ	Není relevantní	Splněno
ii. je hotov stavební projekt jako náklad IROP projektu	Do pol. 2016	Město	IROP	Splněno
iii. je vysoutěžena stavební firma	Konec 2016	Město	Není relevantní	Splněno
iv. objekt je rekonstruován	Polovina 2017	Město	IROP	Splněno
3.2.1.5 do konce 2018 (IROP) je v Pruněrově na č. p. 167 vytvořeno 6 bytů sociálního bydlení				
i. je podán investiční projekt	Prosinec 2016	Město, ASZ	Není relevantní	Splněno
ii. je hotov stavební projekt jako náklad IROP projektu	Prosinec 2016	Město	IROP	Splněno
iii. je vysoutěžena stavební firma	Leden 2018	Město	Není relevantní	Splněno
iv. objekt je rekonstruován	Září 2018	Město	IROP	Splněno

Hlavní cíl 3.2.2 od poloviny 2016 navazuje na sociální (vstupní) bydlení v Pruněrově, bydlení podporované/s asistencí v objemu 1-2 městských bytů v Kadani ročně

SPECIFICKÉ CÍLE / KROKY	Termín	Zodpovědnost	Zdroje	Plnění
3.2.2.1 do poloviny 2016 existují pravidla přidělení a užívání těchto bytů				
Splněno v rámci specifického cíle 3.2.1.1 do poloviny 2016 jsou existující Zásady a metodika přidělování a užívání bytů doplněny o prostupné bydlení				
3.2.2.2 od roku 2017 jsou přidělovány byty s doprovodnou asistencí z bytového fondu města				
i. byty jsou přidělovány průběžně podle žádostí (z č. p. 169 a 377) a podle volných kapacit	Začátek 2017	Město	Není relevantní	Splněno
ii. je zabezpečeno pokračování sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, terénních programů, odborného sociálního poradenství	Začátek 2017	Radka, Naděje, Město, ASZ	OPZ	Splněno

Priorita 3.3 zvýšit kvalitu života osob bez přístřeší a pokusit se je navrátit do společnosti

Hlavní cíl 3.3.1 Od ledna 2016 je v Kadani zachyceno sociálními službami a doprovodnými programy ročně 20 osob bez přístřeší

SPECIFICKÉ CÍLE / KROKY	Termín	Zodpovědnost	Zdroje	Plnění
3.3.1.1 od roku 2017 je zajištěno poskytování sociální služby nízkoprahové denní centrum pro osoby bez přístřeší				
i. Je předložen projektový záměr na nízkoprahové denní centrum	Červen 2015	Naděje	Není relevantní	Nesplněno, v plánu od roku 2021
ii. Služba je poskytována z krajské dotace / OPZ	Rok 2017	Naděje	Není relevantní	Nesplněno, v plánu od roku 2021
3.3.1.2 do roku 2020 bude zřízena noclehárna v Prunéřově č. p. 167, případně č. p. 265 – nový proj. záměr v rámci PVP				
i. je připravena projektová dokumentace	Březen 2018	Město	Město	Splněno
ii. je podán projekt	2018	Město	Město	Splněno
iii. je vysoutěžena stavební firma	2019	Město	Město	Splněno
iv. objekt je rekonstruován	2020	Město	IROP	Rekonstrukce realizována od prosince 2019 do července 2020, Prunéřov č. p. 167

Jak je z přehledu patrné, problematika bydlení byla v Kadani pojata jako prostupné bydlení postavené na principu zásluhovosti a motivace. Podíváme-li se na plnění cílů jak je definuje SPSZ, u **priority 3.1** (zajistit standardní a stabilní bydlení pro nízkopříjmové skupiny obyvatel v lokalitě Prunéřov) pod **hlavním cílem 3.1.1** proběhlo plnění všech specifických cílů - zvýšení kvality bydlení na č. p. 167, proběhla kompletní rekonstrukce domu č. p. 169, později proběhla kompletní rekonstrukce domu č. p. 377, dle plánu proběhla částečná rekonstrukce domu č. p. 167, a od 05/2020 probíhá rekonstrukce posledního domu v Prunéřově č. p. 265. V konečném důsledku lze tedy potvrdit, že úsilím o zajištění standardního a stabilního bydlení pro nízkopříjmové skupiny obyvatel v lokalitě Prunéřov došlo k naplnění hlavního cíle, neboť díky uskutečněným rekonstrukcím bylo do roku 2018 v Kadani méně než 60 substandardních bytů (v konečném důsledku jich bude pouze 34). V případě zachování existence nerekonstruovaných bytů se sníženým standardem v Prunéřově lze v systému prostupného bydlení hovořit o prvním stupni bydlení.

Kromě rekonstrukce bytů byly rovněž realizovány činnosti zaměřené na úpravu prostředí v okolí bytových domů. V případě **hlavního cíle 3.1.2** lze potvrdit, že došlo k jeho naplnění, neboť díky instalaci posezení a herních prvků, úpravě ploch u domů a vystavění chodníků (kromě instalace osvětlení, na které se nepodařilo zajistit prostředky) došlo k do konce roku 2018 ke zvelebení okolí domů v Prunéřově.

Systém prostupného bydlení je doplněn principy komunitní participace v podobě institutu domovníků a prvků zaměřeným na posilování bezpečnosti. Zároveň se tedy podařilo naplnit rovněž **hlavní cíl 3.1.3**, neboť díky existenci institutu domovníků a jejich pravidelnému scházení se obyvatelé Prunéřova mají možnost podílet se na zvyšování kvality bydlení v lokalitě. Pod tímto cílem zároveň probíhalo plnění specifických cílů zaměřených na zvyšování bezpečnosti - instalace záznamových kamer a služba asistentů prevence kriminality pod městskou policií.

V případě **priority 3.2** (vytvoření prostupného bydlení v Prunéřově a příprava obyvatel na bydlení v Kadani) byly vytvořeny nové sociální byty v Prunéřově (sociální vstupní bydlení v rámci **hlavního cíle 3.2.1**), na ně navazuje bydlení s doprovodnou asistencí v objemu 1-2 městských bytů v Kadani ročně (v rámci **hlavního cíle 3.2.2**). Zároveň proběhla aktualizace zásad a metodiky bydlení o prostupné bydlení (relevantní pro oba stupně bydlení) a všechny stupně bydlení (tedy včetně bydlení v substandardních bytech) jsou doprovázeny poskytováním sociálních služeb a realizací sociální práce (sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, terénní programy, odborné sociální poradenství). Sociální služby jsou zajišťovány městem - sociálními pracovníky obce v rámci výkonu sociální práce poskytované obcemi a terénním programem¹¹, ale také nevládními neziskovými organizacemi RADKA, z.s. (sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi) a NADĚJE (dluhová poradna) a SVĚTLO Kadaň, z.s. (nízkoprahová zařízení pro děti a mládež).¹²

V případě **priority 3.3** (zvýšit kvalitu života osob bez přístřeší a pokusit se je navrátit do společnosti) aktuálně probíhá rekonstrukce budovy pro účely noclehárny a nízkoprahového denního centra v Prunéřově. Zajištění poskytování sociální služby nízkoprahové denní centrum pro osoby bez přístřeší se nepodařilo v termínu zajistit z důvodu zpoždění v zajišťování prostředků a administrativní náročností související se zavedením služeb - a tak tedy **hlavní cíl 3.3.1** byl naplněn jen částečně.

Z přehledu evaluovaných priorit a cílů SPSZ 2015-2019 je patrné, že až na pár výjimek se podařilo naplnit většinu cílů, tak jak je definuje SPSZ. Zároveň je dlužno podotknout, že hlavní i specifické cíle jsou v návrhové části Plánu zpravidla definovány spíše v rovině výstupů, s nemožností objektivně postihnout dopady, s poměrně jednoduchou metrikou, případně je metrika rozvedena v rovině procesních ukazatelů. Struktura cílů je poměrně robustní a nepřiliš přehledná, působí spíše jako implementační plán, se kterým se aktivně operativně pracuje a pro jehož řízení jsou vhodnější jiné formáty, nástroje či aplikace než je tabulka v textovém editoru. Plán zároveň obsahuje souhrnný přehled plnění priorit, cílů a nástrojů, který ve své robustnosti v zásadě duplikuje značnou část návrhové části Plánu. Naopak analytická část není příliš robustní, což je nicméně v pořádku, neboť výstupy analytické práce jsou detailně zpracovány v jiných dokumentech, na které se Plán odkazuje.

Plán rovněž obsahuje, jakožto přílohy, přehledové tabulky indikátorů. Jedná se o vstupní ukazatele (včetně vstupních dat), stanovené ukazatele na úrovni cílů a nástrojů a ukazatele projektových záměrů. Kromě ukazatelů projektových záměrů některé z relevantních ukazatelů využijeme v hlavní analytické části.

6. HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

6.1 DOPADY OPATŘENÍ

Bydlení

Sociální bydlení je v Prunéřově v zásadě designováno dle konceptu *housing ready*, postaveného na principech zásluhovosti, individuální volby, podpory, integrace a kontroly. Sociální bydlení je v Kadani rozdělené do třech stupňů dle kvality bydlení. V prvním stupni se jedná o byty snížené kvality v Prunéřově (malometrážní byty s WC mimo byt, společnými

¹¹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

¹² Ibid.

sprchami či topením na tuhá paliva), v druhém stupni o nově rekonstruované byty v Prunéřově a ve třetím o standardní byty nacházející se přímo ve městě. Systém byl původně zaměřen primárně na obyvatele Prunéřova žijící v bytech nízké kvality (substandardní bydlení) a připravení podmínek pro opuštění sociálně vyloučeného prostředí.

Díky zajištěným finančním prostředkům se podařilo od roku 2015 v Prunéřově postupně zrekonstruovat značnou část bytových jednotek. Původně se jednalo o 82 bytů snížené kvality ve 4 domech, které se v lokalitě nacházejí. V roce 2015 proběhla rekonstrukce 10 bytů, v roce 2017 dalších 8 a v roce 2018 dalších 6 bytů. Další rekonstrukce ještě probíhají a je počítáno s tím, že v Prunéřově zůstane 34 bytů v prvním stupni. Počet bytů v 2. stupni (vstupní tréninkové bydlení) je v současné době 24 (probíhá rekonstrukce dalších 12 jednotek). Rovněž proběhla úprava veřejných prostranství v Prunéřově (před všemi domy) - herní prvky, lavičky či úprava chodníků či parkovacích ploch. Všechny zrekonstruované byty jsou následně řazeny do druhého stupně bydlení (vstupní bydlení).

Prostupné bydlení je klientům Prunéřova nabízeno od roku 2016. Prostup je vázán na splnění podmínek v jednotlivých stupních bydlení (primárně bezdlužnost vůči městu v délce 6 měsíců na nájemném vůči městu, ale diskutovány na výběrových komisích jsou i jiné aspekty, nicméně bez zcela jasné a jednotné metodiky a situace je posuzována individuálně dle znalosti situace klienta).

Do současnosti se do městských bytů v rámci prostupu dostali uživatelé celkem 10 bytů. Všechny tyto domácnosti si nové bydlení udržely. Ostatní domácnosti nesplnily podmínky prostupu (primárně bezdlužnost na nájemném vůči městu), anebo, což je všemi akterý skloňováno, není o postup do třetího stupně velká motivace, protože byty nabízené ve třetím stupni (ač prostorově mimo lokalitu Prunéřov) nejsou pro obyvatele nyní natolik atraktivní jako byty v Prunéřově (z pohledu kvality bydlení, vybavení a komfortu).

Jak je patrné z výše popsaných souvislostí, jedním z dopadů rozvoje systému sociálního bydlení (spíše v rovině nezamýšleného dopadu) je tedy omezení prostupu do třetího stupně bydlení ve městě a setrvání obyvatel v Prunéřově, a to i z ekonomicko-rationálních důvodů. Atraktivitu Prunéřova pro jeho obyvatele, mimo jiné, zvyšuje také dostupnost terénního programu a dalších služeb umístěných do Centra sociálních služeb (terénní programy, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, dluhová poradna a do konce roku 2019 také sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi) – obyvatelé (klienti) zde tak mají přístup k různým službám a pomoci, pokud ji potřebují. Přestože je zde dostupnost ostatních veřejných služeb horší, tzn. i z hlediska geografického odloučení lokality, lze v tomto případě konstatovat, že se vlivem rekonstrukce domů/bytů, veřejných prostranství a výše zmíněných služeb se celková situace v této lokalitě z pohledu kvality života obecně zlepšila.

Systém bydlení v Kadani je také doplněn o bydlení postaveném na principech konceptu *housing first*, kdy byty ve třetím stupni (sociální byty ve městě mimo sociálně vyloučené lokality) jsou nabízeny osobám, které neprošly předchozími stupni postupného bydlení. Jedná se předně o děti opouštějící dětské domovy/náhradní rodinnou péči, matky samoživitelky, oběti domácího násilí či klienty chráněného bydlení. U výběru osob jsou pečlivě aplikována kritéria zohledňující předpoklady k úspěchu v užívání bytu. Sociální byty ve třetím stupni jsou tak využívány mimo systém postupného bydlení - ke květnu 2020 město mělo k dispozici 21 sociálních bytů, z toho 10 bylo či je využito v rámci prostupu z druhého stupně z Prunéřova (jednotlivci i rodiny s dětmi). Zbývající sociální byty jsou tedy obsazeny na principu *housing first*. Kombinace dvou různých principů zajišťuje flexibilitu a variabilitu.

V obci je zároveň provozováno chráněné bydlení organizací Naděje, které je určené pro osoby se sníženou soběstačností z důvodu mentálního, duševního či kombinovaného postižení. Chráněné bydlení bylo navázáno na sociální bydlení obce. Dle informací poskytnutých zástupci Naděje se již jedna klientka posunula z chráněného bydlení do bydlení sociálního.

Pan M. – 44 let, klient terénního programu

- spolupráce s terénním programem (TP) od února 2015
- již v roce 2010 žil v Prunéřově v bytě s horší kvalitou, se svojí tehdejší přítelkyní a jejími dcerami
- v této době závislost na pervitinu
- přesto si pracovnice TP všimla jeho dobrého vztahu k dcerám přítelkyně, o které velmi dobře pečoval
- v roce 2013 seznámení s novou přítelkyní, s ní a jejími dvěma syny žije ve společné domácnosti v bytě 2+0 s horší kvalitou bydlení, zbavení se drogové závislosti
- narození společného syna
- pro přidělení bytu s vyšší kvalitou v Prunéřově č. p. 169 nutné oddlužení u Města Kadaně
- doprovod a spolupráce TP s dluhovou poradnou (odborné sociální poradenství Naděje)
- pan M. projevil zájem o výkon VPP v Prunéřově
- v zaměstnání se osvědčil a projevil se jako přirozená autorita při jednání se svými kolegy
- ze strany TP posilování jeho komunikačních dovedností i vedoucí úlohy v týmu VPP
- postupné oddlužení (pomoc TP např. při vyplnění poštovních poukázek apod.)
- v roce 2016 stěhování do Kadaně v rámci prostupného bydlení
- v roce 2017 rozchod s přítelkyní a získání bytu zpět v Prunéřově
- o syna stále pečuje, hradí výživné
- ze strany TP vytipování na pracovní místo Domovník – preventista
- od ledna 2018 dosud zaměstnán na této pozici
- Pan M.: řádně hradí nájemné, postupně se oddlužil, výrazně se u něj posílily komunikační dovednosti, aktivně se zúčastňuje komunitních akcí v Prunéřově (turnaj ve fotbale, domovní schůze), stal se jakýmsi lídrem ve vyloučené lokalitě
- usiluje o získání řidičského oprávnění – podpora ze strany TP (umožnění přístupu k PC)
- získal sociální bydlení v Prunéřově

Poznámka: text poskytnut zástupci TP

Sociální práce

V případě bydlení sledujeme úspěchy nejen díky dostupnému bytovému fondu obce a vyčlenění části bytů pro účely bydlení se sociálními aspekty, ale také díky provázanosti sociálního bydlení se sociálními službami, které jednotlivé stupně bydlení doplňují. Systém sociálního bydlení je doprovázen poskytováním sociální práce zajišťované obcí (terénní program), tak nevládními organizacemi (Naděje - odborné sociální poradenství zaměřené na dluhové poradenství, RADKA, z.s. - sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi a SVĚTLO Kadaň, z.s. - nízkoprahové zařízení pro děti a mládež). Sociální práce připravuje osoby na bydlení a postupný přístup spočívající v lepší přístupnosti k jistému či kvalitnějšímu bydlení, a to mimo sociálně vyloučenou lokalitu. Koncept je zároveň postaven na principu budování motivace jednotlivců ke změně životních podmínek a strategií, které nejsou tradičně spojeny se sociálním vyloučením.

Díky terénní práci a také odbornému sociálnímu poradenství působícímu specificky v Prunéřově, ale i v dalších částech města, se daří pracovat na oddlužení domácností (včetně snížení dluhu obyvatel vůči obci na nájemném a souvisejících službách). Daří se i zajištění příjmu - ať už zprostředkováním potřebné dokumentace, nebo v některých případech i nalezení zaměstnání. Jedním z velkých úspěchů jsou právě výsledky v oblasti bydlení, kdy se vede zprostředkování bydlení pro potřebné a jeho udržení (včetně zlepšení podmínek bydlení). V případě služeb SAS nabízených organizací Radka, z.s. se dařilo mimo jiné

předcházení odebrání dětí z péče rodičů, a v určité míře se dařilo rovněž zlepšovat motivaci rodičů k tomu, aby se začali zajímat o vzdělávání a školní docházku svých dětí.

Paní Z. – 56 let, klientka terénního programu, paranoidní schizofrenie, ztráta zraku, invalidní důchod III. stupně, dvě dospělé děti, které o klientku nejeví zájem

Služba terénního programu začala působit v domácnosti paní Z. (v Tušimicích) od října 2015. Nejdříve byla spolupráce zahájena s panem K., který bydlel s paní Z. v domácnosti a pečoval o ni z důvodu psychiatrické poruchy a ztráty zraku. Paní Z. nepobírala příspěvek na péči, takže jí služba terénního programu pomohla o příspěvek požádat ve spolupráci s panem K. – v březnu 2016 jí byl přiznán příspěvek III. stupně.

Pracovníci terénního programu klientce nabízeli možnost zavedení pečovatelské služby, ale odmítali to – pan K. zvládal o paní Z. pečovat sám. Domácnost byla i dále pravidelně navštěvována, paní Z. byla s péčí pana K. spokojena (pravidelně jí dával léky, vařil, pral, uklízel, pomáhal jí s hygienou).

V březnu 2017 se zdravotní stav paní Z. zhoršil, takže byla hospitalizována v psychiatrické nemocnici v Petrohradě. V červenci 2017 byla propuštěna domů. Pan K. o ni již nechtěl pečovat, protože si našel zaměstnání. Situaci byla řešena s pracovníkem odboru sociálních věcí a zdravotnictví (OSVaZ). Paní Z. odmítala umístění do pobytového zařízení, takže pracovník odboru jednal s pečovatelskou službou o zavedení této služby v domácnosti. Pan K. v domácnosti bydlel i nadále, takže se o paní Z. staral a v září se opět stal pečující osobou. Zavedení pečovatelské služby odmítli. Paní Z. péče pana K. vyhovovala.

Od února 2018 byla paní Z. zastižena v domácnosti vždy sama. Začala si stěžovat na nedostatečnou péči pana K. a chtěla zařídit pečovatelskou službu, která by k ní každý den dojížděla. Během února se začala situace zhoršovat, paní Z. si stěžovala na hrubé chování pana K. (nadávky, fyzické napadání) a začala hovořit o jeho alkoholismu. Péči o ni zanedbával. Uživatelce byla nabídnuta možnost zajištění chráněného bydlení. Paní Z. však chtěla zůstat doma.

V březnu se paní Z. rozhodla, že by využila možnost chráněného bydlení. Služba terénního programu byla v kontaktu se službou chráněného bydlení a po projednání vhodnosti služby pro paní Z. byla podána žádost o umístění v chráněném bydlení. Situace v domácnosti se stále zhoršovala, ale v chráněném bydlení nebyla dostatečná kapacita pro okamžité umístění paní Z. Uživatelka už souhlasila s umístěním do jiného pobytového zařízení kromě psychiatrické nemocnice. Cítila se dobře, ale nechtěla být nadále v domácnosti s panem K. Hrubé chování pana K. vůči paní Z. nám potvrdili také jejich sousedé. Všechna zařízení přicházející v úvahu byla však plně obsazena.

Situace se vyostřila koncem března 2019, kdy služba terénního programu zastihla v domácnosti i pana K. Otevřeně projevoval averzi proti paní Z. Paní Z. byla doprovázena na ÚP, kde bylo nahlášeno, co se děje v domácnosti a poté byla situace řešena také s pracovníky OSVaZ. Pracovníci se do případu hned zapojili a našli pro paní Z. pobytové zařízení v Lovosicích, kde se zrovna uvolnilo jedno místo. Vyjednali její umístění do zařízení a další týden se za pomoci naší služby a OSVaZ paní Z. přestěhovala do pobytového zařízení. Mezitím o ni pečovala sousedka, se kterou měla dobrý vztah.

Poznámka: text poskytnut zástupci TP

V případě NZDM organizace Světlo Kadaň, z.s. působící rovněž přímo v Prunéřově využívá organizace potenciálu kombinace volnočasových aktivit a další dlouhodobé práce s klienty, kdy nabídka volnočasových aktivit působí nejen jako alternativa k absenci nabídky volnočasových aktivit (reagující na omezenou nabídku na území lokality), ale též jako prvek motivace dětí a mládeže navázat první kontakt se sociálními pracovníky. Toto nastavení potom umožňuje budovat vzájemnou důvěru mezi pracovníky a klienty a pracovníkům služby dává prostor pro dlouhodobou práci s klientem a posilování jeho motivace náročné životní situace řešit. Tímto jsou zároveň zvyšovány předpoklady pro dosažení nejen krátkodobých dopadů v podobě snížení rizikového chování, ale střednědobých či dlouhodobých dopadů, například v podobě dokončení školní docházky a pokračování ve vzdělávacím procesu, což nabízí příležitosti pro zvýšení šancí na pracovním trhu a tedy též snížení nákladů na straně veřejných rozpočtů.

Asistenti prevence kriminality

V Kadani působilo během implementace SPSZ 2015-2019 celkem 6 asistentů prevence kriminality (APK), v současné době působí 2 APK ve městě. V Prunéřově rovněž působí 2 domovníci preventisté, ve městě další 2. APK se zaměřují na činnosti související s **preventivním působením a bezpečností**. V rámci projektu proběhla dvě šetření pocitu bezpečí (2016, n=85; 2018, n=79) a byla zpracována nezávislá evaluační zpráva. Ačkoliv se nejedná o reprezentativní šetření a vzorek respondentů je poměrně malý (a tak může být vychýlen), odpovědi ukazují alespoň v jisté míře některé dopady působení APK. Dle statistických dat Policie ČR došlo v posledních letech v Kadani k poklesu trestných činů, na druhou stranu byl evidován mírný nárůst přestupků (zvláště proti občanskému soužití a veřejnému pořádku). Dle evaluačního šetření je přínos APK hodnocen obyvateli obce spíše pozitivně, v obci převládá spíše pocit bezpečí, jako problémové je často jmenováno nevhodné chování mladistvých. Nejobávanějšími místy ve městě je sídliště B a lesopark u Kauflandu. Oceňováno je působení APK v podobě preventivních pochůzek v místech, která vykazují prvky zvýšených bezpečnostních rizik. Respondenti byli s působením APK dobře obeznámeni. Třebaže nelze jednoduše říci, že se obyvatelé cítí v Kadani poměrně bezpečně právě díky APK, jejich činnost je hodnocena pozitivně a přispívá ke zvýšení pocitu bezpečí ve městě.

Metodika vyhodnocování dopadů

Pakliže je do určité míry možné postihnout dopady opatření v oblasti bydlení (a to jak krátkodobé, tak střednědobé či dokonce dlouhodobé), zvláště v oblasti sociální práce či bezpečnosti narážíme na několik výzev spojených s vyhodnocováním dopadů. Důvodem je to, že organizace zpravidla sledují život klienta (tedy po dobu, kdy je jejich klientem), nikoliv po skončení poskytování podpory, a tedy data nejsou dostupná, případně k datům nemají přístup, či data mají, ale ne strukturovaná a systematicky vyhodnocovaná.

Měření dopadů a výsledků na úrovni organizací je v ČR typicky na různé profesionální a systematické úrovni. Organizace spíše tendují k nesystematickému vyhodnocování či posuzování výsledků a dopadů práce na základě zdrojů zpětné vazby z různých zdrojů s různou mírou kritické reflexe a s různou kvalitou kritérií vyhodnocování - zpravidla užitím méně sofistikovaných metod či intuitivních definic se subjektivním zabarvením, což může v praxi též vést k chybám v interpretaci. Zpravidla se jedná o mix 1) autoevaluace vlastní práce pracovníků (z pohledu odbornosti, profesionality a praxe) se zpětnou vazbou nadřízených pracovníků a supervize, 2) zpětné vazby od klientů (v rámci individuálního plánování a vyhodnocování plnění cílů), ačkoliv v rámci práce preventivní je taková zpětná vazba zpravidla méně častá než v jiných typech sociálních služeb, např. u poradenství či dlouhodobé péče, a naposledy 3) o informace od jiných organizací (ostatních poskytovatelů sociálních služeb či zástupců obce či sociálního odboru). Takovéto informace jsou potom častěji využívány spíše v rovině posilování motivace samotných pracovníků, kteří jsou vystaveni tlaku v podobě ztráty motivace (kombinace náročnosti práce s vyšší platového ohodnocení).

Na úrovni SPSZ 2015-2019 je potom do určité míry vyhodnocení dopadů komplikováno z důvodu absence jednotného systému vyhodnocování dopadů napříč opatřeními poskytujícími sociální služby, který by byl nastaven na začátku implementace SPSZ. Dokument pracuje spíše s procesními ukazateli, případnými na úrovni výstupů či dokonce vstupů, které však neumožňují systematicky postihnout dopady opatření. Zároveň takovéto vyhodnocení by bylo možné provést včetně komparace pouze v případě, že je měření ukazatelů nastaveno metodicky jednotně, což většinou není, neboť organizace interně pracují

s odlišnými metodikami (včetně aplikace intuitivních či subjektivně zabarvených kritérií či bez struktury dat v podobě bezprostřední přímý/nepřímý vliv na dosažení výsledků či dopadů). S absencí jednotného systému v rámci evaluace by bylo možné se vyrovnat prostřednictvím aplikace zpětné rekonstrukce teorie změny, zde by však byla nutná aktivní participace aktérů na přípravě designu evaluace.

V případě intervencí obce je pozitivní skutečností, že v rámci jednotlivých projektů obce Kadaň proběhlo zpracování evaluací jednotlivých nástrojů (v rámci bydlení, terénního programu, komunitní participace i APK) a město využívá možností systémů managementu dat, analytické činnosti, vyhodnocování i užití informací k redesignování intervencí.

Také v rámci této evaluace neprobíhal sběr dat na úrovni konečných příjemců/klientů služeb, který je pro posouzení dopadů opatření podstatný.

Kontextuální faktory

Podobně jako v jiných sociálně vyloučených lokalitách či lokalitách ohrožených sociálním vyloučením i v Kadani se jejich obyvatelé potýkají s celou řadou problémů. Pro udržení výsledků opatření ve střednědobé a dlouhodobé perspektivě je podstatný vliv kontextuálních faktorů, zvláště v perspektivě zajištění příjmu - tedy předně situace na trhu práce, ale právě i bydlení. Zaměstnání (resp. příjem) se například nepodaří udržet v případě, že lidé ohrožení sociálním vyloučením (ve většině případů s nízkým vzděláním a nízkou kvalifikací) dosáhnou pouze na sezónní či nárazovou práci či na dotované pracovní místo, případně pouze na práci na nelegálním trhu (z důvodu výhodnosti obou stran v limitech výkonnosti národní ekonomiky a systému minimální mzdy a dávkového systému). V případě bydlení je to zase kombinace vysokého nájemného a limitovaných možností bydlení se sociálními aspekty v rovině poptávka versus nabídka. Ačkoliv v Kadani existuje možnost bydlení se sociálními aspekty (a město má zároveň možnost do určité míry regulovat migraci), v lokalitě Tušimice i ve městě lidé ohrožení sociálním vyloučením často žijí v bytech s nájemným vyšším než je vůči dané kvalitě bydlení obvyklé.

Komunitně-orientované aktivity

Intervence v Kadani využívají principu komunitně-orientovaných aktivit, které nabízejí více příležitostí k participaci jednotlivců a nabízejí prostor pro posílení komunity. A to prostřednictvím zvyšování motivace cílových skupin převzít více zodpovědnosti, posilováním příjemce podpory stát se aktivnějším členem místního společenství, a ovlivňovat tak život v lokalitě, kde žijí. V Pruněřově využívá principu práce s komunitou systém domovníků a domovních schůzí (konané každé 3 měsíce), který umožňuje aktivně řešit otázky související se životem v lokalitě. Těchto principů bylo využito rovněž v případě brigád souvisejících se zvelebováním veřejného prostranství (úklid, opravy, výstavba, apod.). Tyto aktivity tak nabízejí prostor pro zodpovědné užívání bytu, společných prostor (vnitřních i venkovních) i zlepšování sousedských vztahů a usměrňování sousedských sporů. Mimo lokalitu Pruněřov probíhají komunitní setkávání¹³, která fungují na podobných principech, ale lze sem zařadit i „pouliční ligu“ - soutěž v malé kopané s nízkým prahem.

¹³ Viz <http://setkavanikadan.cz/>.

6.2 ADRESNOST A RELEVANCE

Relevance strategie adresování potřeb

Aktivity implementované v rámci terénního programu, SAS, OSP i NZDM jsou registrovanou sociální službou¹⁴ a jsou tedy **konzistentní se standardy relevantními pro tento typ sociální služby** (včetně kritérií pro posouzení potřebnosti na individuální bázi a nastavení práce s klienty formou individuálních plánů). Podpora cílové skupině je poskytována kvalifikovanými pracovníky (sociálními pracovníky, případně pracovníky v sociálních službách), a organizace podporuje jejich další rozvoj a vzdělávání.

Všechny aktivity sociálních služeb primárně adresují potřeby **na individuální bázi** a ze své podstaty **řeší pouze některé aspekty či důsledky chudoby**. Poskytování podpory jde po linii aplikace individuálních plánů či identifikace potřeb samotným klientem, což je postaveno na předpokladu, že je zajištěno krytí potřeb, které jsou ve spolupráci s pracovníkem služby identifikovány samotným klientem jako relevantní. Značnou výhodou je však **dostupnost bydlení** se sociálními aspekty, které nabízí stabilitu, nižší náklady na bydlení a rovněž tedy umožňuje otevřít prostor pro snižování zadlužení domácností či jednotlivců. Právě nabídka bydlení se sociálními aspekty je značnou výhodou sociální politiky v Kadani, oproti jiným obcím, kde většina intervencí cílí primárně na prevenci formou sociálních služeb či řeší primárně urgentní problémy. Propojení bydlení se sociální prací nabízí dlouhodobou spolupráci s klienty a také lepší možnosti v případě optimalizace výdajů a možnosti oddlužení (oproti lokalitám, kde bydlení se sociálními prvky chybí). Určitou nevýhodou je nízký počet dostupných velkometrážních bytů, které jsou potřebné pro rodiny.

Jedinými aktivitami, které jsou ze své podstaty poskytovány mimo režim zákona o sociálních službách, je činnost asistentů prevence kriminality a **komunitně-orientované aktivity**. Právě druhé uvedené činnosti umožňují překročit individuální rozměr poskytování služeb a zvýšit adresnost dalších aspektů sociálního vyloučení. Aplikace principů komunitně orientovaných aktivit je pozitivní příležitostí přinášející možnosti multiplikace v jiných lokalitách, kde o takovýchto aktivitách bylo uvažováno, nicméně nepodařilo se je z různých důvodů realizovat. S využitím metod pro zachycení dopadů a šíření dobré praxe, včetně aplikace výměnných stáží, workshopů, aj.

Geografické aspekty

Služba terénního programu obce je poskytována specificky v Prunéřově, ale též ve městě (sídlištní lokalita na Chomutovské, ale nikoliv výlučně) i v Tušimicích. Největší potřebnost je dle pracovníků evidována v Prunéřově a též na sídlištních lokalitách. V Tušimicích dle pracovníků terénního programu potřebnost služby není robustní, ačkoliv i sem pracovníci zajišťují podporu několika klientům.

Systém prostupného bydlení je primárně cílen na obyvatele Prunéřova, ačkoliv obyvatelé jiných lokalit mají možnost využít tréninkové byty, zájem o byty v lokalitě Prunéřov spíše nemají (např. v případě Tušimic jde rovněž o geograficky vzdálenou lokalitu od centra města a důvodem je i přetrvávající určitá stigmatizace lokality Prunéřov). V rámci systému ale existuje rovněž možnost pro kohokoliv vstoupit rovnou do 3. stupně (sociálního bydlení ve

¹⁴ Dle zákona č. 108/2006 Sb.

městě), a to včetně obyvatel Tušimic či sídliště B (kde takový vstup byl i zaznamenán) - nicméně určitou otázkou je výška prahu.

Systém prostupného bydlení se sociálními prvky je tedy v zásadě schopen do určité míry (dle kapacit) podpořit řešení předražených nájemních bytů soukromých vlastníků v jiných částech města. Nicméně zde město není schopno přirozeně migraci regulovat a někteří vlastníci ubytovávají nájemce prakticky odkudkoliv, město potom pečlivě posuzuje jednotlivé případy žádostí o byty se sociálními aspekty.

Zájem obce je zřizovat sociální byty ve 3. stupni po celém městě, nikoliv na jedné lokalitě, ačkoliv v současné době je jejich větší koncentrace na jednom místě (Golovinova ulice). Situování bytů sociálních do jedné lokality nevytváří optimální podmínky (koncentrace zranitelných osob, bezpečnostní rizika - např. zjednodušení distribuce drog pro děti opouštějící dětské domovy, apod.).

Geografickou roztržštěnost může rovněž podpořit systém „plovoucích“ bytů, kdy byty ve třetím stupni po určité době přecházejí do standardního režimu (bez povinnosti vyžívat sociální službu dle nájemní smlouvy, bez udání její intenzity). V současné době se jedná spíše o pilotní fázi.

V případě APK, v současné době 2 APK působí ve městě - tedy v lokalitách, které byly rovněž během dotazníkového šetření zpracovaného v rámci evaluace v projektu identifikovány jako problémové. V Prunéřově působí 2 domovníci preventisté, další 2 preventisté působí ve městě. Systém domovníků byl původně zaveden ve městě, následně rozšířen do Prunéřova. Hodnocen je dotazovanými aktéry pozitivně. Systém přirozeně není možné rozvíjet v domech s byty v soukromém vlastnictví (Tušimice či jinde). Možnosti obce a poskytovatelů jsou tedy v lokalitách se soukromými byty více limitovány (spolupráce i komunikace je horší), nicméně terénní programy působí i zde. Prunéřov se 100% vlastnictvím bytů ze strany obce tak nabízí odlišné možnosti.

Ostatní sociální služby zaměřené na prevenci v Prunéřově přímo působí (organizace RADKA, z.s. měla rovněž kancelář v Centru sociálních služeb Prunéřov do konce roku 2019), případně sem její pracovníci zajíždějí. Totéž platí pro terénní program SVĚTLO Kadaň, z.s. Organizace rovněž vykrývají potřeby ve městě a dle potřeby i v jiných městských částech.

V rámci SPSZ 2015-2019 bylo rovněž počítáno s vybudováním nízkoprahového denní centra a noclehárny pro osoby bez přístřeší, které je v době zpracování evaluace v procesu rekonstrukce budovy a zřizování služby. Je otázka, na kolik je adresování chudoby a potřeb osob bez přístřeší relevantní provozovat v Prunéřově, kdy osoby bez přístřeší se primárně pohybují (a uspokojují své potřeby) ve městě a je zde riziko, že služby nebudou natolik využívat. Pracovníci terénního programu dokonce uváděli, že někteří klienti - osoby bez domova, kteří dosáhli na bydlení v prvním stupni v Prunéřově, zde stejně nebydleli a většinu času trávili mimo Prunéřov. Nicméně řešení bylo v této rovině politicky průchozí a k dispozici byly vhodné prostory. Zároveň je zde do určité míry prostor pro využití návaznosti na bydlení první kategorie (nicméně s limity určité „uzavřenosti“ místní komunity i etnického složení).

Informovanost o službách a podpoře

Vzhledem k tomu, že evaluace neprováděla šetření mezi cílovou skupinou, není možné posoudit, zda cílová skupina je dostatečně informována o možnostech získání podpory v rámci jednotlivých služeb. Nicméně vzhledem k charakteru lokalit i služeb, lze spíše usuzovat, že

informovanost mezi cílovou populací bude spíše **poměrně dobrá**. Toto rovněž potvrzují informace od poskytovatelů služeb o metodách identifikace klientů, která probíhá formou aktivní identifikace klientů v rámci terénní práce a přesměrováním na další služby. Tedy lze potvrdit, že **techniky identifikace byly využity v adekvátní míře**.

Gender, věk a etnicita

Podle kvalifikovaných odhadů pracovníků terénního programu je většina klientů Romů - v Prunéřově téměř výlučně, ve městě až okolo 80 %, z pohledu věkové struktury nejsou evidovány žádné extrémní výkyvy oproti jiným lokalitám.

Z pohledu pohlaví je v rámci terénního programu zajišťovaném městem zastoupení víceméně rovnoměrné. U klientů dostupného bydlení je patrná tendence k preferenci domácností s dětmi - pokud je to možné.

6.3 KONZISTENCE S POTŘEBAMI

Potřební nejsou odmítání

Z pohledu adresování potřeb nejvíce potřebných domácností či jednotlivců, základním předpokladem pro poskytování sociálních služeb či obdobné formy podpory je dobrovolnost a motivace osob ohrožených sociálním vyloučením řešit svoji situaci. Tento základní princip je jedním z klíčových vodítek, které vedou poskytování služeb. Aktivizace osob ohrožených sociálním vyloučením značně souvisí s jejich motivací situaci řešit a také tím, jak s motivací poskytovatelé služeb pracují. Dále také s již dosaženými výsledky práce (včetně šíření výsledků a dobrého jména organizace mezi klienty) a celkově budováním důvěry na úrovni pracovník-klient. Výhodou Kadaně je bezesporu, že sociální pracovníci terénního programu působí v lokalitě již řadu let (v některých případech dokonce 10 let, což je oproti jiným lokalitám poměrně významné) a tak je zde dobrý prostor pro budování a udržování důvěry mezi pracovníky a klienty. Zároveň tak pracovníci lokalitu a její obyvatele (většina obyvatel jsou „starousedlíci“ či případně migrují v rámci Kadaně, eventuálně mimo, ale často se vrací) velmi dobře znají. U terénního programu působícího přímo v Prunéřově je výhodou rovněž sídlo kanceláře a tedy permanentní působnost v Prunéřově, což přispívá k tomu, že důvěra klientů ve službu je dle pracovníků dobrá (a viditelnost obecně vnímaného „kontrolního“ prvku veřejné správy je tak upozaděna).

Dle vyjádření zástupců poskytovatelů služeb **nejsou potřební lidé odmítání z důvodu jejich přetížení** a v lokalitě nejsou domácnosti či jednotlivci, kteří by byli přehlíženi a neobdrželi by podporu dle možností poskytovatele v případě, že ji potřebují a chtějí využít. V případě vstupního bydlení zájemci též nejsou odmítání - pakliže splní podmínku bezdlužnosti v délce 6 měsíců před podáním žádosti (a s ohledem na fakt, že bydlení v Prunéřově není pro každého natolik „atraktivní“). Město zároveň situaci v současné době řeší rozšiřováním vstupního bydlení (druhého stupně) rekonstrukcí dalších bytů. V rámci prostupu rovněž existují sestupy z 2. kategorie, takže se místa v bytech občas uvolňují. Pakliže se objeví v rámci Prunéřova domácnost splňující podmínky, je evidována a pokud je byt volný, je jí nabídnut. Nicméně situace je reálně taková, že část obyvatel Prunéřova zůstává v první kategorii a na druhou prostě nedosáhne, protože navzdory terénní práci a dalším službám čelí dlouhodobě problémům s placením nájmu a dodržováním základních podmínek nájemní smlouvy či bezdlužnosti. V rámci třetího stupně bydlení město čelí nedostatku volných velkometrážních bytů pro rodiny s dětmi. Město se nechce zavazovat k cílové hodnotě, nicméně tendence počtu

bytů je spíše rostoucí - v současné době město disponuje 21 byty ve třetím stupni (s růstem okolo 3-4 bytů ročně). O vstupním bydlení (ve druhém stupni) město předběžně uvažuje rovněž mimo lokalitu Prunéřov (nicméně závislé na finančních možnostech). Určitou výhodou systému bydlení se sociálními aspekty je v Kadani kombinace principů *housing ready* a *housing first*, s tím, že pro uživatele sociálních bytů ve třetím stupni striktně neplatí povinnost projít stupni předchozími. V této rovině je nutné respektovat principy nediskriminace a transparentnosti, nicméně dle praxe města se to v současné době daří.

Sociální služby

Z pohledu konzistence služeb s potřebami, při analýze činností vykonávaných v rámci poskytovaných sociálních služeb je patrné, že v rámci terénní práce zjišťované obcí převládala orientace na bydlení, zaměstnání a řešení finanční situace a zadluženosti a doprovody/dokumentace. Poskytování služby je tak bezesporu konzistentní s rozsahem potřeb osob ohrožených sociálním vyloučením v dané lokalitě definovaných v rámci SPSZ 2015-2019. Totéž platí pro ostatní sociální služby (OSP, NZDM, SAS, K-centrum a TP).

Terénní program obce je zajišťován 4 sociálními pracovníky (2 působí v Prunéřově, 2 ve městě), oba týmy rovněž pracují dle potřeby v Tušimicích. Kapacita programu je z pohledu aktérů adekvátní. Dluhová poradna byla zredukována dle potřeby na působnost v Prunéřově v rozsahu 1 dne v týdnu, což je považováno rovněž za adekvátní. SAS působila v Prunéřově do konce roku 2019, v současné době jsou potřeby optimálně vykryté TP obce, případně proběhne přesměrování na SAS do Kadaně. Terénní program organizace SVĚTLO Kadaň, z.s. působí dle potřeby rovněž v Prunéřově i Tušimicích.

Asistenti prevence kriminality

APK byli po skončení projektu zredukováni z 6 na 2 (nicméně již v době realizace projektu 2 pracovníci dlouhodobě marodili, takže redukce proběhla spíše z úrovně 4 na 2). Současná kapacita je vzhledem k problémům v obci hodnocena jako adekvátní. V Prunéřově působí 2 domovníci preventisté (nad rámec domovníka, kterého má každý dům). V případě APK je pozitivním faktem působení v ranních, odpoledních i večerních hodinách (až do 22 hod), kdy se 2 pracovníci střídají v pracovních směnách.

Vzhledem k problémům s mládeží se nabízí otázka provázání vhodnými aktivitami s NZDM či se zapojením mládeže. Typickou výzvou spojenou s nástrojem APK jsou jejich omezené pravomoci, podmínky pracovní pozice APK (mzda, vybavení, školení, mentoring) a budování pozice či důvěry v komunitě, kde působí. Zde se nabízí lepší prezentace výsledků a činnosti APK v obci či specifických komunitách, zlepšení pracovních podmínek souvisejících s těmito pozicemi i posílení či demonstrace kooperace s městskou policií před veřejností (v rámci konceptu community policing).

Komunitní plánování

Podrobné posouzení kapacit služeb v návaznosti na potřeby vyžaduje robustnější analytické metody s výraznější formou participace, které využívá například principy komunitního

plánování se svými nástroji s participací obce, poskytovatelů a uživatelů a které Kadaň, rovněž ve spolupráci s Kláštercem nad Ohří a Vejprty využívá¹⁵.

6.4 KOORDINACE

Jedním z důležitých přínosů Lokálního partnerství v lokalitě je z pohledu koordinace vytvoření poměrně robustní sítě (a její průběžné posilování), v rámci které probíhají interakce jednotlivých aktérů zabývajících se sociální agendou. Koordinace na strategičtější úrovni probíhá na pravidelném setkávání jednotlivých tematických pracovních skupin (cca ve čtvrtletních intervalech). Díky určité personální provázanosti napříč jednotlivými pracovními skupinami je dle aktérů vzájemná informovanost poměrně dobrá. Zároveň probíhá setkávání celého lokálního partnerství (na roční bázi).

Koordinace probíhá rovněž na úrovni práce v terénu, a to včetně zapojení pracovníků města i pracovníků nevládních organizací. Funguje rovněž zavedené měsíční setkávání terénních pracovníků, na kterých se aktéři navzájem informují o svých aktivitách i situaci jednotlivců či rodin ve městě či jednotlivých sociálně vyloučených lokalitách/sociálním vyloučením ohrožených lokalitách (s ohledem na regulaci GDPR¹⁶). Schůzek se rovněž zúčastňují zástupci OSPOD, se kterými probíhá koordinace ohledně situace v jednotlivých rodinách. Dle aktérů tento mechanismus přináší zlepšení koordinace - do určité míry umožňuje eliminovat duplicitu, optimalizovat služby dle aktuálních informací a zajistit jejich lepší provázanost, ad. Pozitivní je rovněž, že sdílení informací probíhá v zásadě všemi směry a na setkávání panuje otevřenost.

Navzdory poměrně robustnímu mechanismu koordinace na strategické úrovni většina aktérů existenci a zachování takového systému oceňuje, a to předně z pohledu dobré informovanosti (a to jak z úrovně nevládních organizací, tak z úrovně města), participace, relevance, operativnosti, posilování transparentnosti a budování důvěry mezi aktéry.

6.5 SYNERGIE NA ÚROVNI OPATŘENÍ

Přesměrování klientů mezi službami a vzájemné synergie

Klíčovým prvkem v systému adresování sociálního vyloučení v Kadani je orientace na bydlení se sociálními aspekty, provázané se systémem terénní práce zajišťované obcí a dalšími službami, které zajišťují nevládní poskytovatelé sociálních služeb. Vzhledem ke struktuře služeb - **typy poskytované podpory se spíše doplňují, než že by se překrývaly**. Přesměrování v praktické rovině probíhá předně na úrovni terénního programu směrem k odbornému dlouhodobému poradenství. Částečně probíhalo též směrem k organizaci RADKA, z.s., která zajišťovala rovněž pracovní poradenství. V současné době směrem k SAS spíše výjimečně. Aktivita zajišťovaná organizací SVĚTLO Kadaň, z.s. zaměřené na problematiku drogových závislostí jdou vzhledem ke specifikům práce s takovými klienty spíše po individuální linii. Podstatné je rovněž rovina spolupráce s OSPOD.

¹⁵ Viz např. *Komunitní plán sociálních, souvisejících a prarodinných služeb na roky 2017 – 2020 pro města Kadaň a Klášterec nad Ohří a Vejprty*; *Komunitní plán sociálních a souvisejících služeb 2012-2016 v regionu Kadaň - Klášterec nad Ohří*.

¹⁶ Obecné nařízení o ochraně osobních údajů.

Systém přesměrování funguje dobře díky tomu, že poskytovatelé sociálních služeb v Prunéřově pracují v jedné budově, ale zároveň na úrovni celého města díky pravidelným schůzkám na operativní úrovni, které probíhají na měsíční bázi.

Bydlení

Z pohledu podpory synergií je obec do určité míry limitována možnostmi bytového fondu, kterým disponuje. Zejména co se týče počtu, velikosti (stávající dostupné byty jsou spíše malometrážní), ale i kvality bytů (kromě Prunéřova, kde byly zajištěny externí prostředky na rekonstrukce). Omezena je předně omezenými finančními prostředky a také nízkým nájemným, za které jsou byty v rámci bytového fondu pronajímány.

Více problematické jsou bytové prostory v soukromém vlastnictví, kde žijí osoby ohrožené sociálním vyloučením. Možnosti bydlení na soukromém trhu jsou pro cílovou skupinu omezené - ať z důvodu špatné pověsti či platební schopnosti jednotlivců a rodin, ale zároveň též nákladné.

Nicméně bytová politika obce charakteristická podporou a rozšiřováním bydlení se sociálními aspekty má pozitivní dopady na jednotlivce či rodiny, a to právě díky tomu, že umožňuje adresovat jednu ze základních potřeb (a to v kombinaci adekvátního poměru cena/výkon), kterou střecha nad hlavou je. Provázanost sociální práce se zajištěním adekvátního bydlení tak působí synergicky a podporuje dosažení lepších výsledků.

V případě noclehárny a nízkoprahového denního centra, které jsou situované do Prunéřova, zůstává otázkou plnohodnotné využití potenciálu těchto služeb, nicméně vhodným motivováním klientů je zde určitý potenciál synergického efektu v případě návaznosti na služby Centra sociálních služeb v Prunéřově, případně využití prvního stupně bydlení.

Komunitně orientované aktivity a bezpečnost

Systém domovníků, zapojení obyvatel do správy bytů/veřejného prostoru, zapojení obyvatel do společných aktivit zaměřených na výstavbu, rekonstrukci či zvelebení či společných sportovních aktivit se i v rámci sociálním vyloučením ohrožených lokalit ukazuje jako funkční. A zde se tedy nabízí potenciál pro multiplikaci výsledků do jiných obcí, které s jejich realizací tápou.

V případě bezpečnosti je možné lépe prozkoumat možnosti potenciálu APK a působení domovníků preventistů v rovině prevence (dle praxe z některých zahraničních lokalit, které mají bohaté zkušenosti s konceptem *community policing*, či prostředním aktivit na výměnu zkušeností mezi lokalitami, kde je tento nástroj využíván), v případě posilování jejich kompetencí či eventuálně posílení jejich kvalifikace v synergickém působení s městskou policií, ale rovněž též spolupráci s NZDM (např. formou společných aktivit).

Zaměstnanost

Ačkoliv situace ohledně nezaměstnanosti na území Kadaně nebyla v posledních letech špatná, nedaří se tolik zaměstnávat osoby dlouhodobě nezaměstnané. Výhodou je však aktivní využívání VPP a dalších forem zaměstnávání, včetně zapojení obyvatel do rekonstrukce bydlení či veřejných prostranství. Výhodou je též existence sociálních podniků na území Kadaně (např. BOK & LK s.r.o.). Příležitosti dozajista leží v lepším provázání se zaměstnáváním na klasickém trhu práce (s podporou jednotlivců na pracovišti, včetně

adekvátní podpory či zvýhodnění zaměstnavatelů, podporou na pracovišti, s orientací na udržitelnost výsledků a kombinaci s dlouhodobou sociální prací).

Zefektivnění synergických efektů v zaměstnanosti na lokální úrovni je do určité míry rovněž ovlivněno návazností na relevantní národní politiky a situaci ekonomiky, zejména v oblasti výše příspěvků v rámci sociální politiky, minimální mzdy, dluhové legislativy, apod., což rovněž ovlivňuje možnosti poskytovatelů podpory při **budování motivace na individuální úrovni** a otvírání příležitostí pro zaměstnávání „nezaměstnatelných“.

Zadluženost

Terénní práce obce se více zaměřuje na preventivní působení a spíše podchycení situace na začátku zadlužení, zatímco organizace Naděje se svým odborným poradenstvím zaměřuje přímo na podávání insolvenčních návrhů, což působí synergicky.

6.6 UDRŽITELNOST

Zajištění finanční udržitelnosti opatření

V případě **terénní práce** v rámci projektu obce je zajištěno financování pro 4 terénní sociální pracovníky z národních dotací na sociální služby poskytovanými krajem. Město má prioritu pozice dlouhodobě udržet. **Asistenti prevence** jsou v současné době kryti z rozpočtu Ministerstva vnitra projektu na podporu prevence kriminality a je zde rovněž prioritou APK udržet (případně opět rozšířit do kapacity 4 APK). Domovníci preventisté jsou kryti z rozpočtu OPZ, vhodné je hledat cesty pro zajištění finanční udržitelnosti po skončení financování. Domovníci jsou hrazeni z prostředků města (resp. z nájemného, které se v rámci užívání bytů vybere).

Sociální služby poskytované dalšími organizacemi jsou kryty z národních rozpočtů, primárně z národních dotací na sociální služby poskytovanými krajem, ale též například z prostředků Úřadu vlády ČR, přímo krajského rozpočtu či jiných dotačních titulů, které přinášejí alespoň určitou naději na financování (s omezenými možnostmi jednoletého finančního rámce, který je v ČR využíván).

Nevládní poskytovatelé sociálních služeb jsou rovněž podporováni obcí, dle možností i finančně, což z pohledu udržitelnosti aktivit určitě není zanedbatelné a organizace toto oceňují. Zde se nabízí využití pokročilejších možností analytických metod pro vyhodnocení nákladů a přínosů a prezentace výsledků obci za účelem zvýšení buy-in ze strany obce a vyčlenění více prostředků na vybrané aktivity, které mají prokazatelný přínos.

Organizace rovněž usilují o realizaci fundraisingových aktivit v rámci veřejných sbírek či individuálních a firemních dárců, což tradičně v případě jednotlivců a rodin ohrožených sociálním vyloučením není jednoduché, protože individuálními i soukromými dárci jsou často preferovány jiné cílové skupiny.

Udržitelnost výsledků v oblasti bydlení

Sestup z třetí kategorie bydlení nebyl zaznamenán. Sestup z druhé kategorie do první byl zaznamenán ve 4 případech¹⁷ - navíc se jednalo o rodiny s dětmi. Důvodem byla zhoršená ekonomická situace a schopnost platit nájem a související služby. V případě třetí kategorie bydlení je počítáno s tím, že uživatel bytu sociálního přejde i s bytem do kategorie běžného

¹⁷ K období zpracování evaluační zprávy se již jednalo o cca 6 případů

obecního bytu (a to bez zvýšení nájemného). V tuto chvíli jsou totiž běžné obecné byty ve stejné cenové kategorii za m² jako byty sociální (do konce roku 2019 - 23Kč, nyní mírný nárůst na cca 27 Kč), což na jednu stranu je výhodné pro všechny uživatele bytů, na druhou stranu toto neumožňuje bytový fond ve třetí kategorii či obecně bytový fond rozšiřovat a adekvátně udržovat. V případě rekonstrukce bytů v rámci druhého stupně byly využity prostředky z dotačních programů, ve třetím stupni město hradí z vlastních zdrojů (podmínky výzev nekorespondují se zájmem obce realizovat systém bydlení ve třetím stupni jako „plovoucí“).

Nicméně z pohledu udržení dosažených výsledků v rámci bydlení je klíčová kontinuální podpora v rámci terénního programu a dalších sociálních služeb. Ale též funkční systém přesměrování a kontinuální podpora zapojených aktérů (včetně orientace na zajištění příjmové soběstačnosti) a jejich vzájemná spolupráce, podpora nastartovaného úsilí, a to poskytovaná v dlouhodobé perspektivě.

6.7 SPOLUPRÁCE AKTÉRŮ S ASZ

Koordinace na strategičtější úrovni lokálního partnerství probíhá na pravidelném setkávání jednotlivých tematických pracovních skupin (čtvrtletně), které jsou díky obdobnému personálnímu obsazení napříč jednotlivými pracovními skupinami do určité míry provázané. Zároveň probíhá setkávání celého lokálního partnerství (na roční bázi). V obci byl tak zachován robustnější systém koordinace, který je dotázanými aktéry hodnocen veskrze pozitivně. Koordinace mechanismu byla převzata obcí, s poskytováním podpory ze strany lokálního konzultanta ASZ dle potřeby, včetně účasti na vybraných pracovních skupinách. Výhodou místního systému (i z pohledu jeho udržitelnosti) je fakt, že mechanismus byl zakomponován do organizační struktury obce. Dalším pozitivním aspektem je účast politické reprezentace (vedení obce, Rada, zastupitelstvo) na pracovních skupinách (a to rovněž pracovních skupinách v jiných mechanismech, jako např. v rámci komunitního plánování), kdy dochází k nalézání konsensu již ve fázi designování intervencí a je tak zajištěna větší politická průchodnost a vyšší efektivita procesu přípravy intervencí. Diskuse nicméně zůstává vedena v odborné rovině.

Od roku 2011 - tedy od zahájení spolupráce mezi městem a ASZ, se v lokalitě vystřídal 2 lokální konzultanti. Jedná se tak o lokalitu s nižší fluktuací na straně konzultantů. Podpora poskytovaná oběma lokálními konzultanty byla ze strany zástupců realizátorů projektů i obce hodnocena veskrze pozitivně (spolehlivost jednání, odbornost, kooperativnost, koordinace, analytické schopnosti, projektové konzultace, nápomocnost, dobrá komunikace a přidaná hodnota).

Kromě nízké fluktuace lokálních konzultantů je nutné zdůraznit rovněž určitou stabilitu na straně obce v pozici klíčových pracovníků i klíčových osob ve vedení obce či jednotlivých relevantních odborů/oddělení a je zde tedy zachována poměrně dobrá kontinuita. Spolupráce s ASZ kontinuálně pokračuje dále v rovině TAP i SPSZ 2020-2024. Ačkoliv nebylo nutností připravit SPSZ na další období, město po dobré zkušenosti s předchozími SPSZ využilo této možnosti a připravilo vedle TAP SPSZ na další období.

Obec od začátku měla reálné očekávání ohledně spolupráce s ASZ (poskytování podpory, nikoliv řízení či vyřešení sociálního vyloučení v rámci krátkého časového horizontu). V prvních letech spolupráce intenzivnější, nyní optimální vůči situaci a oboustranným možnostem. Podpora ASZ je vnímána pozitivně především v oblasti strategického plánování, tematických výzkumů i dotačního poradenství. V lokalitě bylo realizováno několik tematických výzkumů,

evaluací i dalších analýz, jejichž výsledky jsou obcí spolu s dalšími zdroji informací využívány k designování či redesignování intervencí.

7. ZÁVĚRY EVALUACE

Následující kapitola shrnuje hlavní zjištění, která byla formulována v předchozí analytické části. V závěrečné části jsou shrnuty hlavní zjištění týkající se spolupráce aktérů s ASZ.

Z pohledu plnění cílů SPSZ 2015-2019 (účinnost opatření projektovaných v rámci plánu) můžeme konstatovat, že dosahování cílů (prostřednictvím naplňování hodnot ukazatelů definovaných v rámci SPSZ) se v oblasti Bydlení ve většině případů úspěšně podařilo. V rámci implementace SPSZ tak byl rozvinut pro obyvatele Prunéřova (původně nejvíce potřebná SVL v obci) systém bydlení se sociálními aspekty postavený na principech konceptu *housing ready*, který umožňuje prostoupit obyvatelům z bytů s nižším standardem bydlení (tzv. první kategorie) do tréninkového bytu v Prunéřově (tzv. druhá kategorie) a následně v případě zájmu do sociálních bytů ve městě (tzv. třetí kategorie).

V Prunéřově bude po dokončení poslední původně plánované (současně probíhající) rekonstrukce zůstat celkem 34 bytů první kategorie a 36 bytů druhé kategorie. Město, které je vlastníkem všech domů v Prunéřově, zajistilo rekonstrukci bytů jak v kategorii druhé, tak dílčí rekonstrukce v kategorii první. V kategorii třetí město v současné době disponuje 21 sociálními byty ve městě. Ačkoliv o byty a vstup do druhého stupně zájem je, možnosti či schopnosti potenciálních uživatelů jsou omezené, a to v některých případech i navzdory sociální práci. Kapacita druhého stupně je tak dle aktérů optimální (v Prunéřově).

V rámci prostupu do třetího stupně se podařilo umístit obyvatele celkem 10 bytových jednotek z Prunéřova do sociálních bytů ve městě. Sestup z této kategorie evidován není. V rámci prostupu z prvního do druhého byl zaznamenán sestup ve 4 případech. Důvodem je neschopnost splácet finanční závazky (v zásadě jediná podmínka obce spolu s dodržováním dalších podmínek nájemní smlouvy).

Posun obyvatel z Prunéřova do města je však ovlivněn tím, že ne vždy uživatelé tréninkového bydlení chtějí lokalitu opustit. A to navzdory deklarované snaze města obyvatele zvládající druhý stupeň posunout do města. Hlavním faktorem je, že tréninkové byty v Prunéřově nabízejí větší komfort nežli sociální byty ve třetím stupni, včetně toho, že byty ve třetím stupni jsou většinou malometrážní a nesplňují potřeby či požadavky obyvatel z Prunéřova ve druhém stupni. Zároveň se celková situace v Prunéřově zlepšila - a to jak díky zvýšenému komfortu bydlení, tak úpravám veřejných prostor, ale i díky zavedení systému domovníků dle vzoru mimo Prunéřov (včetně domovníků preventistů) či dostupnosti sociálních služeb.

Právě systém sociálních služeb - od terénního programu zajišťovaného městem přes služby v oblasti dluhového poradenství, zprostředkování zaměstnání, SAS či NZDM, až po odborné poradenství pro uživatele návykových látek - působí v návaznosti na podporu v oblasti bydlení synergicky a zvyšuje pravděpodobnost úspěchu na cestě ze sociálního vyloučení.

Omezené možnosti obce či dalších aktérů z pohledu zajišťování služeb a komplexního adresování situace (včetně klíčového bydlení) jsou přirozeně v lokalitách, kde lidé ohrožení sociálním vyloučením bydlí v domech soukromých vlastníků - jedná se o např. Tušimice či byty ve městě. Město navíc takovou migraci přirozeně není schopno příliš regulovat. Vzhledem k tomu, že vstupní tréninkové bydlení (druhý stupeň) se nachází pouze v Prunéřově, jsou

otázkou k prozkoumání možnosti a potřebnost zřízení takového typu bydlení i jinde ve městě. Zároveň je žádoucí v rámci rozšiřování fondu sociálních bytů (třetí stupeň) se dle možnosti zaměřit na byty pro rodiny s dětmi, ale také nekoncentrovat byty do jedné lokality. Výhodou je, že systém bydlení je plovoucí, tedy uživatel po tom, co se osvědčil, může v bytě zůstat, a byt přechází do kategorie běžného bytu (tedy v zásadě bez nezbytné návaznosti na sociální služby).

Systém bydlení se sociálními aspekty v Kadani je zároveň doplněn o prvky postavené na principu *housing first*, kdy byty ve třetím stupni jsou nabízeny i dalším potřebným mimo lokalitu Pruněrov. Jedná se např. o děti opouštějící dětské domovy s vazbou na Kadaň. Znamená to, že podmínkou pro užívání sociálního bytu ve třetím stupni není projití předchozími stupni, kdy město domácnosti pro třetí stupeň pečlivě vybírá s ohledem na předpoklady úspěchy. Sociální byty se od běžných obecních bytů odlišují povinnou návazností na užívání sociálních služeb, cenově nikoliv, protože cena za nájem v sociálních i běžných obecních bytech je totožná (nižší než je cena v obci na trhu obvyklá), což de facto dělá z bytového fondu do určité míry fond sociální, nicméně neumožňuje pohodlně dále bytový fond rozvíjet a zhodnocovat. Synergicky rovněž působí provázání s chráněným bydlením provozovaným organizací Naděje.

Ve městě rovněž působí asistenti prevence kriminality (původně 6, v současné době 2). Přínos APK je hodnocen obyvateli obce spíše pozitivně, v obci převládá spíše pocit bezpečí, jako problémové je často jmenováno nevhodné chování mladistvých. Třebaže nelze jednoduše říci, že se obyvatelé cítí v Kadani poměrně bezpečně právě díky APK, jejich činnost je hodnocena pozitivně a přispívá ke zvýšení pocitu bezpečí ve městě.

Z pohledu plnění SPSZ 2015-2019 ve dvou případech dochází k dílčímu zpoždění v plnění - jedná se o poslední z plánovaných rekonstrukcí bytů v Pruněrově či realizaci noclehárny a nízkoprahového denního centra pro osoby bez domova. Situování těchto služeb do Pruněrova má svoje rizika, na které je třeba se dobře připravit, aby došlo k využití potenciálu služeb. Výhodou však může být návaznost na služby dostupné v Pruněrově i vstupní bydlení, což může též působit synergicky. Jeden jediný cíl, který nebyl realizován, je zajištění osvětlení v Pruněrově, na což se nepodařilo zajistit finanční prostředky.

Z pohledu koordinace aktérů je klíčové, že probíhají pravidelná setkávání (na měsíční bázi) pracovníků v přímém kontaktu s klienty, včetně pracovníků OSPOD, na kterých je řešena situace v terénu včetně jednotlivých případů. V Pruněrově je výhodou umístění služeb v jedné budově (terénní program obce i nevládní poskytovatelé). Zároveň v Kadani je v provozu systém pracovních skupin (v rámci lokálního partnerství), kde jsou řešeny jednotlivé specifické agendy. Vlastnictví systému řízení a koordinace je funkční, město i další zúčastnění aktéři vidí výhody systému a mají zájem na jeho pokračování.

Díky personální provázanosti je zde dobrá informovanost i spolupráce, zároveň jsou do systému zapojení zástupci z politické úrovně (vedení obce, Rada, zastupitelstvo) - dochází zde tak k postupnému hledání konsensu již ve fázi formování politiky a průchodnost konečných rozhodnutí je tak hladší a rozhodnutí jsou informovaná. Výhodou je rovněž nižší fluktuace klíčových osob (včetně na straně ASZ) a je tak zajištěn dobrá kontinuita v práci. Spolupráce mezi obcí a ASZ kontinuálně probíhá již od roku 2011. Spolupráce mezi obcí a ASZ je hodnocena pozitivně, realistická očekávání od spolupráce jsou průběžně naplňována. Město hraje velmi aktivní roli a jeho zástupci si jsou vědomi odpovědnosti za hledání možností a jejich realizaci pro zmírnění sociálního vyloučení na zemi obce.

Závěrem shrnutí silných a slabých stránek spolupráce aktéru s ASZ v Kadani:

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
▪ Posílení kapacit jednotlivých členů lokálního partnerství ▪ Prohloubení spolupráce partnerů a synergická provázanost bydlení a sociálních služeb ▪ Rozšíření spektra poskytovaných služeb ▪ Systém koordinace a spolupráce (zachovaný systém pracovních skupin a jiných koordinačních mechanismů) ▪ Zvýšení schopnosti strategicky plánovat ▪ Podpora udržitelnosti díky TAP	▪ Omezené možnosti působení lokálního partnerství na soukromé vlastníky bytových jednotek využívaných cílovou skupinou SPSZ ▪ Menší zapojení soukromého sektoru ▪ Omezené možnosti regulace migrace a obchodu s chudobou (rovněž v důsledku stávajícího nastavení na národní úrovni)

8. DOPORUČENÍ

Následující kapitola obsahuje doporučení pro vybrané oblasti, pro které existují určité příležitosti pro zlepšení, ať už na úrovni jednotlivých opatření, tak na úrovni spolupráce aktérů.

- V rámci sociálního bydlení položit větší důraz na rodiny s dětmi, zvláště v posledním stupni sociálního bydlení.
- Rozšířit dle potřeby vstupní bydlení (2. stupeň) mimo Prunéřov, tak aby bylo dosažitelné i pro obyvatele mimo lokalitu Prunéřov.
- Postupně zvyšovat nájemné v obecních bytech za účelem zajištění prostředků na obnovu, údržbu a rozšiřování bytového fondu, včetně diverzifikace na byty se sociálními aspekty.
- Pokračovat ve využití místních sil v rekonstrukci (podporovaná místa a VPP) objektů a posilování jejich participace na správě objektů.
- Rozvíjet spolupráci se zaměstnavateli a zaměřit se na programy orientované na zaměstnávání dlouhodobě nezaměstnaných osob s diverzifikovanou, aktivní a dlouhodobější podporou na pracovním místě.
- Usilovat o zapojení osob bez domova do systému bydlení se sociálními aspekty.
- Z pohledu bezpečnosti prozkoumat možnosti propojení s NZDM z pohledu adresování problematického chování mládeže, peer-2-peer programy
- V případě designování strategického rámce (SPSZ 2015-2019) či projektů se odprosit od přístupu založeného na sledování aktivit, které neodráží strategické myšlení a nemusí vždy poskytovat důkazy spojené s výsledky. Budoucí logické rámce strategických dokumentů potřebují větší preciznost, lepší metriku a jasné a racionální propojení aktivit, výstupů a výsledků. Se zaměřením na strategickou rovinu, nikoliv tolik na aktivity. Rovněž zjednodušení dokumentu vede k efektivnější práci s ním, ale i prezentaci dalším zúčastněným.
- V rámci procesu učení a zlepšování praxe za zvážení stojí rovněž aplikace behaviorálního modelu orientovaného na získávání znalostí o tom, co konečným příjemcům pomáhá praktikovat pozitivní změny v jejich životech, toto systematicky vyhodnocovat a zjištění zavést do implementace a sdílet s ostatními relevantními aktéry.
- S externí podporou využití pokročilejších možností analytických metod pro vyhodnocení nákladů a přínosů působení nevládních poskytovatelů a prezentace výsledků obci za účelem zvýšení buy-in ze strany obce a vyčlenění více prostředků na vybrané aktivity.
- Vzhledem k výsledkům dosaženým v rámci bydlení (včetně propojení se sociálními službami i komunitně orientovanými aktivitami) využít dosažených výsledků pro multiplikaci opatření (systému práce) do jiných obcí, ve kterých prvky sociálního bydlení či komunitně-orientovaných aktivit absentují (ačkoliv byly v rámci spolupráce s ASZ plánovány). A to za využití workshopů, dlouhodobějšího mentoringu, twinningu, a podobných forem práce (ne jednorázových školení či konferencí). S odbornou, motivační a podpůrnou rolí ASZ (včetně advokačních aktivit zaměřených na zajištění prostředků na takovéto aktivity).
- Z pozice ASZ propagovat multiplikaci modelu lokálního partnerství, které funguje v Kadani (se zapojením politické úrovně a v rámci struktury města) do obcí podobné velikosti a obdobného rozsahu problémů.

SEZNAM ZKRATEK

ASZ	Agentura pro sociální začleňování
CS	cílová skupina
ČSÚ	Český statistický úřad
KPSVL	koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
LOI	délka dotazování
LP	lokální partnerství
MEAL	monitoring, evaluace, odpovědnost a učení (monitoring, evaluation, accountability and learning)
MPI	Místní plán inkluze
MÚ	městský úřad
NZDM	nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OP VVV	Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
OPZ	Operační program zaměstnanost
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
SAS	sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
SPLP	Strategický plán Lokálního partnerství
SPSZ	Strategický plán sociálního začleňování
SVL	sociálně vyloučená lokalita
TP	terénní program
ÚP	Úřad práce
VPP	veřejně prospěšné práce

SEZNAM TABULEK, SCHÉMAT A MAP

Tab. 1: Přehled priorit SPSZ 2015-2019

Tab. 2: Přehled projektů SPSZ 2015-2019 financovaných z OPZ

Tab. 3: Přehled plnění cílů SPSZ 2015-2019

Schéma 1: Harmonogram partnerství s ASZ na strategické úrovni

Schéma 2: Obecný model intervenční logiky

Schéma 3: Postup při stanovování dopadů intervencí

Mapa 1: Území implementace SPSZ 2015-2019 Kadaň

SEZNAM ROZHOVORŮ A KONZULTACÍ

Jméno a příjmení	Název organizace, pozice
Mgr. Daniel Svoboda	ASZ - lokální konzultant
Bc. Jindřiška Urbánková	SVĚTLO Kadaň, z.s., Tým K-centra Kadaň a Terénních programů - Kadaňsko, vedoucí služeb
Bc. Olga Šoltéssová	RADKA z.s., vedoucí sociálních služeb RADKA
Ing., Bc. Veronika Kusá	NADĚJE pobočka Kadaň, Klášterec nad Ohří, vedoucí poboček
Miroslav Ujváry, DiS.	Terénní pracovník Kadaň
Hana Vaněčková, DiS.	Terénní pracovníce Kadaň
Mgr. Tomáš Mědílek	Vedoucí odboru - Odbor sociálních věcí a zdravotnictví
Ing. Veronika Pešíčková	Manažerka SPSZ 2015-2019
Mgr. Bronislav Podlaha	Zpracovatel evaluační studie "Pilotní ověření sociálního bydlení v Kadani" (2020)

SEZNAM DOKUMENTŮ

- *Evaluační zpráva lokality Kadaň.* Demografické informační centrum, o.s. 2012.
- *Kadaň - Situační analýzy v lokalitách vybraných v roce 2011.* GAC, 2011.
- *Komunitní plán sociálních, souvisejících a prarodinných služeb na roky 2017 –2020 pro města Kadaň, Klášterec nad Ohří a Vejprty.*
- *Komunitní plán sociálních a souvisejících služeb 2012-2016 v regionu Kadaň - Klášterec nad Ohří.*
- KRIŠTOF, R.: *Evaluační zpráva lokality Kadaň.* 2015
- KRIŠTOF, R.: *Zmapování migračních trajektorií a sociální a bytové situace rodin odstěhovaných v posledním roce z Prunéřova do soukromých nájemných bytů v Kadani a v Tušimicích, a zmapování lokality Tušimice.* 2013.
- *Místní plán inkluze města Kadaně pro období 2018-2021.*
- *Plán prevence kriminality města Kadaň na období 2019 – 2021.*
- PODLAHA, B.: *Evaluační zpráva k projektu Terénní program Kadaň.* 2019.
- PODLAHA, B.: *Pilotní ověření sociálního bydlení v Kadani.* 2020.
- PODLAHA, B.: *Závěrečná evaluační zpráva projektu Asistenti prevence kriminality Kadaň.* 2019.
- *Projektové žádosti realizátorů opatření.*
- SÁL, L. a VEPRŤKOVÁ, R.: *Život na "Běčku" - tematický výzkum v Kadani.* ASZ, 2019.
- *Rukověť evaluátora.* ASZ 2018
- *Strategický plán Lokálního partnerství Kadaň pro roky 2012-2014.* 2012.
- *Strategický plán sociálního začleňování Kadaň pro roky 2015-2019 (a jeho revize).* 2015, 2016, 2018.
- *Strategický plán sociálního začleňování města Kadaně pro roky 2020-2024.* ASZ, 2019.
- *Tematický akční plán města Kadaně pro oblast bezpečnosti a prevence kriminality pro období 2019-2022.*